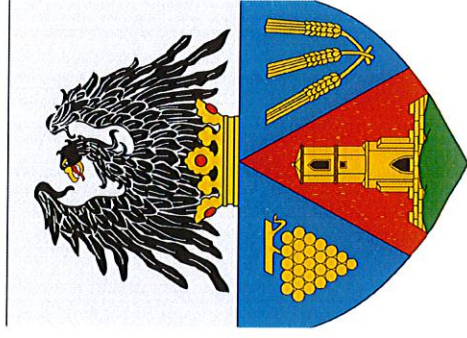

Kislán

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

KISZNÁNA

Településképi Arculati Kézikönyv 2017

81/2017. (XII.20.)önkormányzati határozattal jóváhagyva

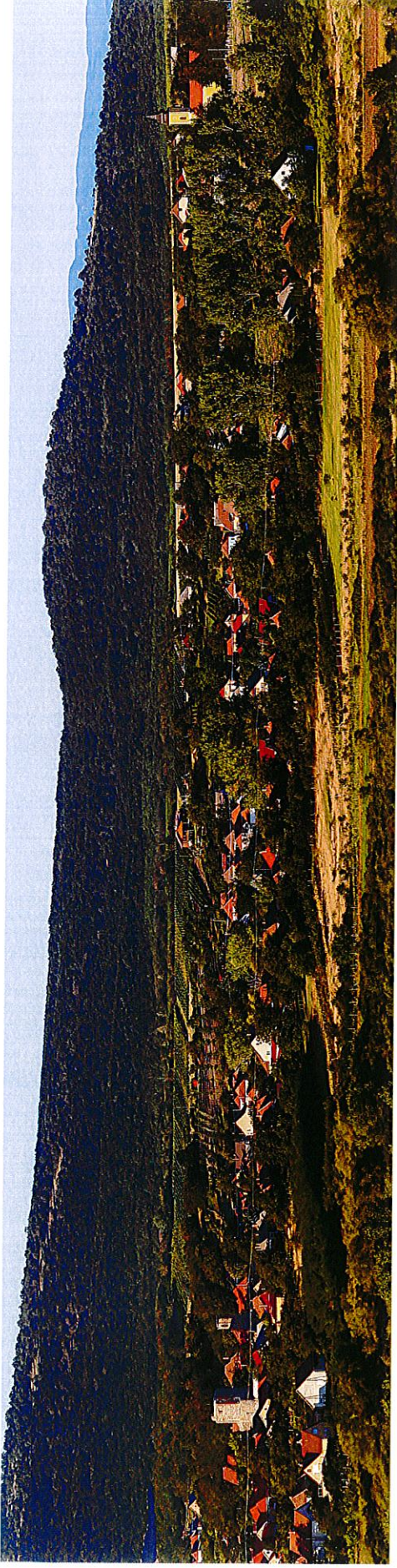
TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
KISNÁNA BEMUTATÁSA	7
ÖRÖKSÉGÜNK	8
MŰEMLEKEK.....	8
HELYI VÉDELEM.....	10
TELEPÜLÉSKÉP	15
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK	16
FALUSIAS KARAKTER	17
INTENZÍV BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLETI KARAKTER	21
PINCÉK, PRÉSHÁZAK	23
GAZDASÁGI KARAKTER.....	24
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	25
A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS LAKÓKARAKTERI AJÁNLÁSOK	26
TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK: FALUSIAS KARAKTER	40
TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK: INTENZÍV BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLET	44
TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK: PINCÉK, PRÉSHÁZAK	48
TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK: GAZDASÁGI KARAKTER	49
TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ KÖZTERÜLETI ZÖLDFELÜLETEK	50
KERTEK	50
UTCAK, TEREK	53
KÖZTERÜLETEK FEJLESZTÉSE.....	60
JAVASOLT NÖVÉNYZET	62
HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK	64

BEVEZETÉS

Egy helynek arca van, nincs belőle több. Élő kapcsolat: egy táj, egy hely emléke mindig átélhető. A házak, utcák, falvak, olyanok, mint az emberek, saját karakterük van. A hely szellemét megérezve azonosulhatunk egy vidékkel. Ahhoz, hogy ez létrejöjjön, elengedhetetlenül fontos a jelenlét, a táj és az emberek ismerete. Ha egy épület felépül, viszonyba kerül a szomszédos és szemközti házakkal, a település lakóival és életmódjával, a környező tájjal. Minden egyes épület, lakóház, az utcakép, a falu, a táj összképének a része. A településképvédelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján minden településnek el kell készíteni a teljes közigazgatási területére kiterjedő településképi rendeletét, az azt alátámasztó munkarészt, a Településképi Arculati Kézikönyvet. A Településképi Arculati Kézikönyv, azaz a TAK meghatározza a településképi jellemzőket, a településrészek arculati jellemzőit és értékeit, a minőségi formálásra vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket. Jelen kézikönyv Kiszána épített örökségének is legyenek. Az Arculati Kézikönyvnek, mint tervezési útmutatónak abban kell segítenie az építészeket, hogy az új épületeket környezetükkel érzékeny kontextusba tudják helyezni. Az épületeknek meg kell felelnie a saját korának, mind éghajlati, mind élet- és munkakörülményeinek, ugyanakkor azonnal tudhatónak kell lennie, hogy hol van. A település-karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése. Az ajánlások nem jelentenek szoros kötelezettséget, céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, az uniformizálás, hanem éppen a település valós értékeinek megismertetése, a sokféle, izgalmas lehetőség feltárása. A kézikönyv nem merev, lezárt dokumentum, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, tervezője, kivitelezője és a település maga. A kézikönyv nem építési szabályzat, fontos, hogy a tervezők a tervezés során minden esetben ismerjék és tartsák meg a hatályos helyi és országos építési előírásokat.

KISNÁNA BEMUTATÁSA

Kisnána Heves megye mértani közepén a Mátraalján, a Mátrai borvidék keleti határán, a dél-Mátrában festői környezetben, szőlődombok közt húzódik meg. Finom boraival, vendégszerető szálláshelyeivel, és a látogatóbarát középkori várával várja vendégeit. Honfoglaláskori eredetű település, de a török dúlás lakatlan pusztahellyé változtatta. A XVIII. században szlovák nyelvű telepések népesítették be. Leszármazottaik ma is őrzik a hagyományokat. Mátra környezeti adottságai befolyásolták az itt élő emberek életformáját, szokásait. Kisnána természeti adottságai közé tartozik a két patak, az Órdögvályú és a Tarnóca, melyek kelet nyugati irányból ölelik körbe a települést. A faluhoz közel 2000 hektáros terület tartozik, melynek fele természetvédelmi oltalom alá esik.

ÖRÖKSÉGÜNK

MŰEMLEKÉK

KISNÁNAI VÁR

A kishánai vár a későközépkori magyar nemesi rezidenciák egyik legszebb emléke. A vár romjait az 1940-es években takarították ki, amikor leventék gyakorlóteret alakították ki a helyén. 1962-1966 között alapos régészeti feltárást végeztek, amit műemléki helyreállítás követett. 2010-2011-ben a kishánai vár komplex turisztikai hasznosítása, a XXI. század kihívásainak megfelelően” című, EU pályázatot háromszázmillió forint összegű támogatással valósították meg. A megújult kishánai vár terei új rendezvényekhez is méltó helyszínt biztosítanak. A hagyományos nyári rendezvények mellett a vár méltóságteljes, ünnepi hátteret biztosít esküvőknek. A többcélú rendezvényterem és a bortorosz a bor és gasztronómia kedvelőinek biztosít különleges atmoszférájú helyszínt.

Kisnána

SZLOVÁK TAJHÁZ
(3264 Kisnána, Béke u 1.)

A török pusztítás nyomán 1716-ban újra benépesítették a mátraaljai falut. Kisnána Árva megyéből érkeztek az első szlovák telepesek. A kisnánai határ jelentős része korábban erdős volt, ezért még a 20.század elején is a lakosok nagyszámában vettek részt az alföldi summásmunkákon. A hagyományos földművelés mellett dívott a szőlőtermelés is. A Vár tövében álló ház a múlt század végén épült. 1971-ben a 15.századi várromok régészeti feltárásakor az Országos Műemlékfelügyelőség restauráltatta. Ettől az évtől datálják a tájház alapítását és megnyitását is. Kialakították az eredeti nyeregvetőt, a függőleges oromzatot. S a kőablakkereteket is eredeti minta alapján faragták. A hátsószobával bővült kisnánai lakóházak mintájára készült el a parasztház térbeosztása. A lakberendezést a kisnánai szlovákok által a századfordulón használt tárgyakból állították össze.

A konyha (kuchina) két részre van osztva, a belső része a szabadkémény tere, a kéményaljja.

HELYI VÉDELEM

SZENT ISTVÁN KIRÁLY RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM (3264 Kisnána, Petőfi út 17.)

A templomot – az akkor már több mint tíz éve ott lakó – felvidéki telepesek 1728-ban építették. 1746-ban még csak egy oltár állott benne, de 1767-ben már mellékoltárt, szószéket, a fakarzaton orgonát is említenek a források. A különálló fa haranglábban két harang van. Még 1810-ben is a templomot – melyben akkor már három oltár van – mint „extra Possessionem” írják le; temető veszi körül. 1807-ben restaurálták a templomot. 1894-ben épült fel a régi templom helyén a mostani. A plébániaház gyenge állapotban van; fából épült. A domoszlói plébánia látja el a szolgálatát.

NÉPI LAKÓHÁZ
(Rákóczi u. 3., 723 Hrsz)

Népi épület, falazott tornácoszlopokkal, nyeregtetővel. Díszes faléces-oromzat. Megőrizte homlokzati két ablakát. Mintaszerűen felújított hagyományőrző lakóházi

KOVÁCS MŰHELY
Kossuth u. 3., 343/3 Hrsz.)

Helyreállított kisméretű falusi kovácsműhely, deszkázott oromfallal, patkoló tornáccal. Tájház-szerűen működtetik.

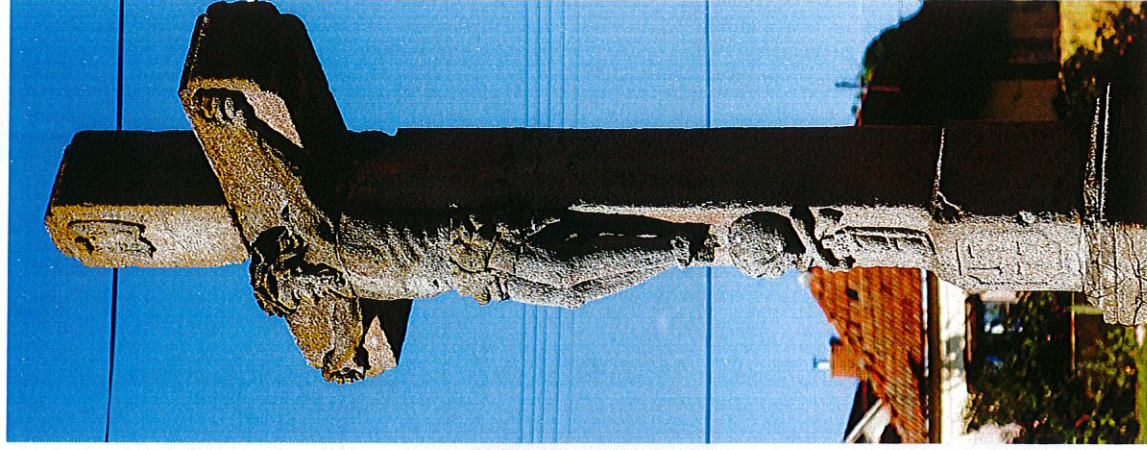
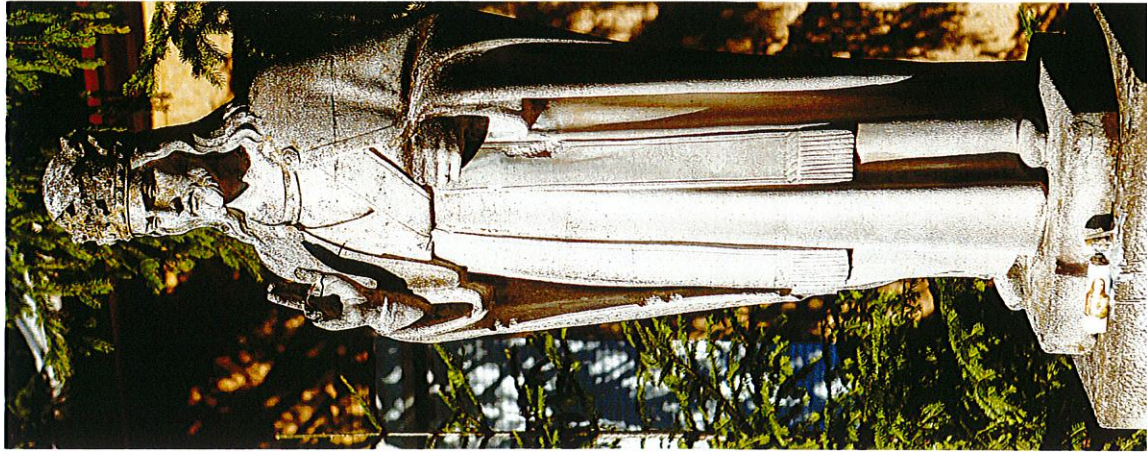
NÉPI LAKÓHÁZ
(Széchenyi u. 42., 117 Hrsz.)

Népi épület faoszlopos tornáccal, kétablakos kontyolt tetős homlokzattal.
Hátsó szárnyhoz új terasz toldás készült.
Mintaszzerű felújítás.

KÖNYVTÁR
(Gárdonyi Géza u. 22.)

A legenda szerint ehhez a házhoz titkos alagút vezetett a várból, melyen keresztül menekítették ki a Móré László kincsének rejtekhelyét tartalmazó kódexet.
Országos védelemre javasolt.

KISNÁNAI TÓ

A sekély, feliszaposodott tóként ismert helysín a legutóbbi korokban született, két összefutó patakmeder találkozásánál.

Jelenleg a természetes vizutánpótlás és vízjárás elrekesztésével, középről kikutort föld elgátolásával lerekesztett mesterséges – talán halastónak szánt sekély tómeder, mely mára erősen feliszapolódott. Nyitott vízfelület csak déli felében található, ahol az érkező vizek útját állja a gát, melynek lábánál összeszalad a víz.

Potenciális fészkelő madarak: nádírigó, foltos nádi poszáta, guvat, vízityúk, tókésréce, függőcinege, védettebb helyen barna réti héja, barátposzáta, erdei pinty, zöldike, tengelic, örvös galamb, balkáni gerle, kakukk. Egyik védett növénye a sulyom. Műtről könnyen megközelíthető, akár lovas túrák helyszíne is lehetne, ideális piknikező hely.

Veszélyeztető tényezők: horgászok, szemetelés, gyékény további terjedése.

Javasolt tevékenységek:

- a Vécs irányába húzódó vizes erket végig védeni kellene,
- pontosabb madár- és növényzeti felmérést kellene végezni.
- Az adott vizes sávból ki kellene vágni a tájidegen akácfaakat, olajfűzeket, helyén fűz-nyárfaligetet lehetne kialakítani
- a gazdag – időszakosan vízzel borított aljnövényzetben először mechanikusan meg kell akadályozni a túlzott cserjésedést (pl. szárzúzással, bozótirtással, télen a gyékény levágásával, a biomassza lehorodásával).
- talán néhány őshonos gyümölcsfát is érdemes lenne ültetni.
- A madárodúk kihelyezésével, rendszeres megfigyelésével további madárfajok is megtelepedhetnek,
- ideális terep tanösvény + madármegfigyelő torony kiépítésére,
- mélyületek marhával, magasabb térszínek birkával történő legeltetése karbantartaná a területet.
- A tavaszi bó csapadékánál – hóolvadáskor a patakok vízbősége által frissíthető, akár északi irányból egy átfolyó létesítésével a víz. Domoszló irányába a legelőn is értékes növény társulás van, a tónak ezen az oldalán piknikezőhelyet lehetne kialakítani.
- A gátakat folyamatosan kaszálni kellene.
- izgalmas, mozaikos élőhely hozható így létre

TELEPÜLÉSKÉP

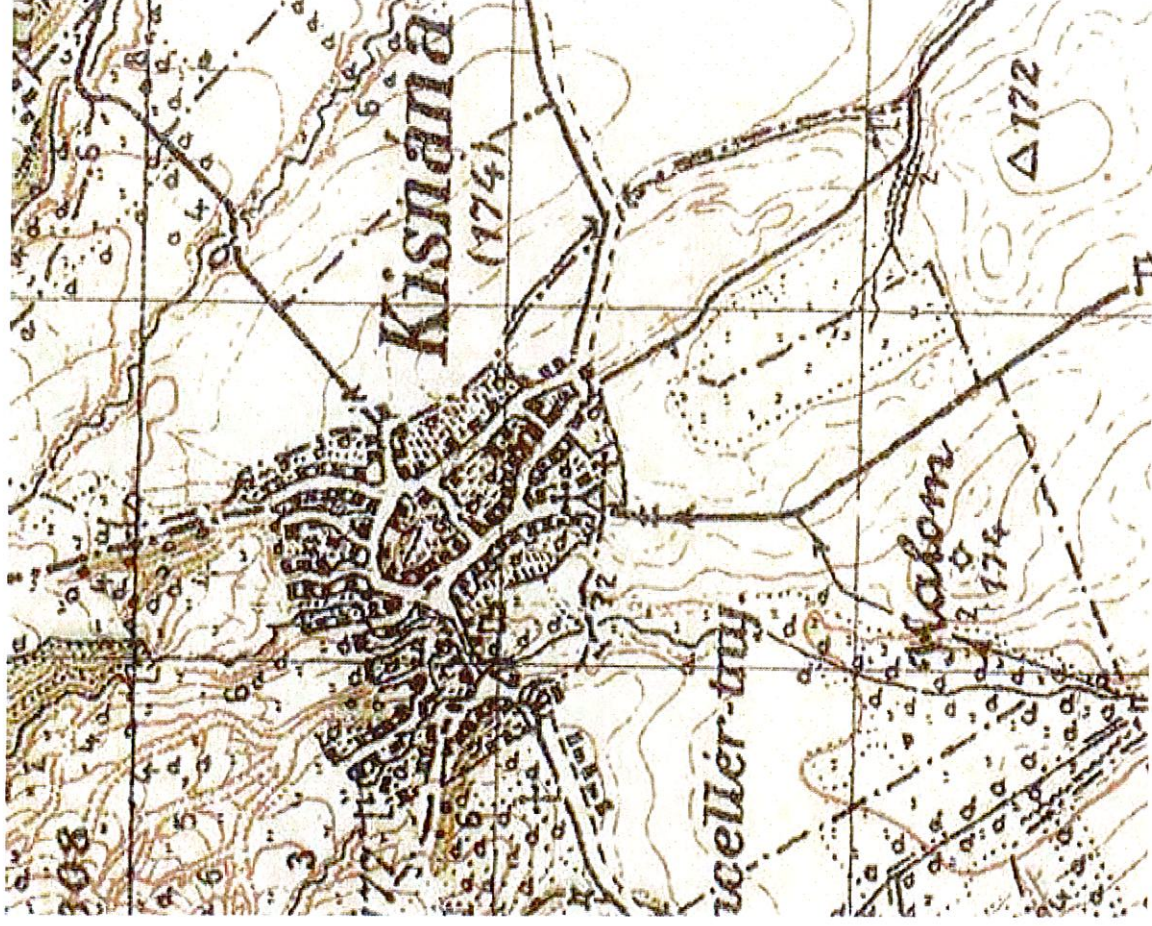
A hagyományos település részt tekintve Heves megye műemléki topográfiája (1978) jól összefoglalja a településképet meghatározó települési szövetet: „A keleti Mátra déli lábainál fekvő, összetett típusú település, halmazos részletekkel, a kertesség maradványaival. Középkori várának, templomának romjai a település közepén, újabb temploma annak délkeleti részén emelkedik.”

A településképet meghatározó szövetek kiadják az alapjait a települési karakterek meghatározásához:

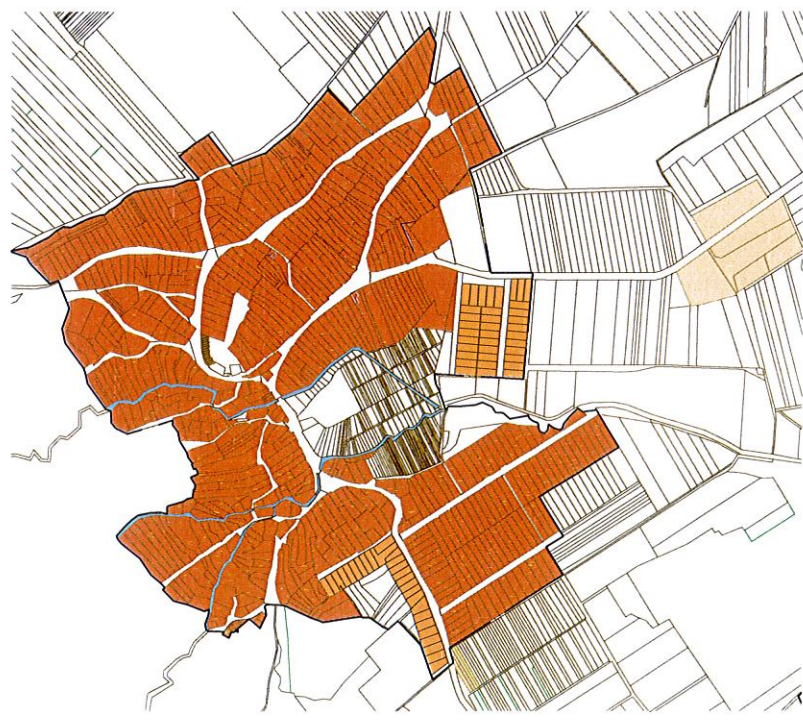
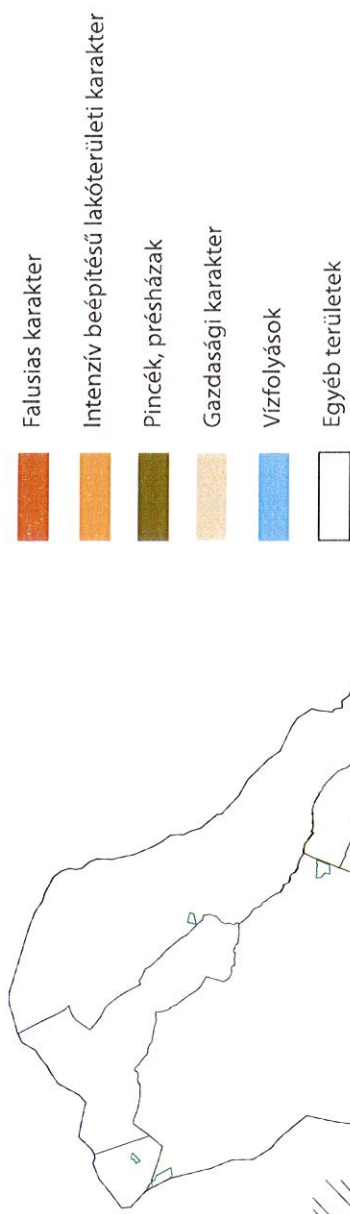
Határozott soros beépítést mutatók azok az utcák, amelyek átközeledő utakként szolgálnak maiis: Béke utca, Szabadság utca a Gyöngyös-Eger útvonal Domoszló-Verpelét szakaszának közlekedését szolgálja ki, a Petőfi utca a Vécsre vezető utat szolgálja. Az útvonalakból leágazó utcák közeli szakaszában még megmarad a soros beépítési forma, amint a terep emelkedik, az utcavonal görbül, átváltás tapasztalható halmazos jelleg irányába: Rákóczi utca a Dobó utcai leágazásig. Jellegzetes soros beépítésű utca a Rákóczi utca felső egyenes szakasza a Gárdonyi utcától és a Dozsa György utca.

A XX. század közepétől új utcamegnívításokkal fejlesztették a község beépíthetőségét: Jókai utca, Sport utca, Mester utca. Ezekben az utcákban a házállomány követi az adott korszak preferált háztípusait, mint az adaptált „kockaház” és az adaptált ajánlott tervek, ez utóbbiak vannak többségben. A hagyományos földszintes szintszám is helyenként f+1 szintessé vált.

A településkép feltárulását a falu mindkét végéről belető utak jellegzetessé teszik. Emiatt egy-egy kétszintes új beépítésű lakóház bántóan hat. A látványokat az oszlopos villanyhálózat és telefonhuzalok zavarják. A Mátra felé felkapaszkodó girbe-gurba utcák beépítési jellege halmazossgot mutat, az átlátások rendkívül gazdag és kibogozhatatlan térbeli jelenséget mutatnak. Mivel a gyalogturizmus is jelen van, ennek sajátos vonzereje van (pl. Mária út zárándokútvonal).

E L T É R Ő K A R A K T E R Ű T E L E P Ű L É S R É S Z E K

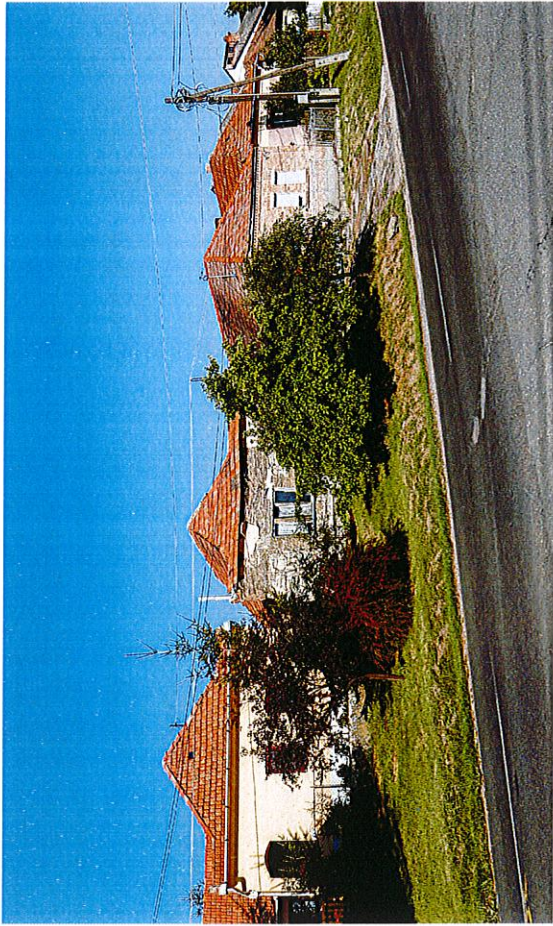
FALUSIAS KARAKTER

A lakatlanul álló faluhelyre betelepült szlovák lakosság a falu centrumát a középkori vár romjai és a megépült templom közé helyezte. Az ekkor kialakult elosztás szerint: a Felvég (Béke u.) a telkes jobbágyok, a Törökország és a Cigányszög (Rákóczi u., Dobó u.) a zsellérség lakóhelye. A lakóházak számozását a falu szélén álló templomtól kezdték.

A lakóházak építőanyaga a XIX. század elejétől kő, az előtte lévő évtizedekben azonban még fa. (Ezt igazolja az 1745-ben fából épült paplak.) Az ágasfás tetőszerkezeteket az 1900-as évek elejére már felváltotta a szarufás-torokgerendás szerkezet. Az ez időkből megmaradt lakóházak kizárólag mestergereudás, deszkás födémrel rendelkeznek. A tetőfedés helyi módja a nádazás felé helyezett zsúp. Az alföldi jellegű tűzelőberendezést, a boglyakemencét szabadkémény alól fűtötték. A kő ablakkeretek már az 1840-es években megjelentek, de a tornác csak a XX. század első felében alakult ki. Az épületek gerince többnyire merőleges az utcára, és kúpcseréppel fedett, kétoldali vállban végződő kontyolt tetővel készült. Ezt a típust szoktuk "füles házként" emlegetni, mely a '30-as évektől jellemző, amikor a falu vagyonosodó gazdáinak portáin megindult polgárosodás városiasodás egy újfajta homlokzati formálást alakított ki. Vélhetően a célja az volt, hogy a család módosabb, tehetősebb anyagi helyzetét kifelé megmutassák. Ekkor az utcai homlokzat sokkal díszesebb, kisvárosias karaktert kezdett felvenni, ami a nagyobb ablakokban a díszes ablak és főpárkány-keretezésben jelentkezett. Ezek jellemzője a hármasablak is.

Melléképületek, gazdasági épületek: csűr és ól. Az ólak használatához helyi sajátosságként hozzátartozik, hogy nemcsak a férfiak alvóhelye, hanem sokszor a fiatal házaspár lakhelye is volt, első gyermekük megszületéséig.

Az 1950-es évek közepén a második TSz-esítéskor a földtől elszakított vidéki lakosság mintaként tekintett a kisvárosi, kispolgári, gazdatiszti, vidéki kismemesi (vagy ezek mind együttesen) háztípusokra (utca vonalától visszahúzott, utca fele kétszobás, szabadon álló háztömeg).

A kényelmesebb élet vágyának, az emelkedési ösztön erejének megvalósítója volt ez a típus. Kielégítette a természetes komfortigényeket, hogy legyen két szoba egymás mellett, méghozzá az utcai oldalon. Létrejöttét célszerűségi és a helyi adottságokból következő szempontok határozták meg. Elterjedt a kétmenetes, rövidebb gerendákkal fedett, négyzetes alaprajzú ház, ami a legkisebb külső felület révén még gazdaságos is. A cserép- vagy palatetőt kisebb hozzáértéssel is elkészítették. Az anyaghasználatban szinte kizárólagos a kőporos vakolat, pozitívum, hogy a színek nem harsányak, visszafogottak. Ez a sátor tetős kockaház a vágyott igények kielégítője lett. Típusa futótűzként terjedt el az egész országban, építése ösztönözté a leginkább egységesen ezt a karaktert. a Jókai utca és Sport utca őrzi leginkább

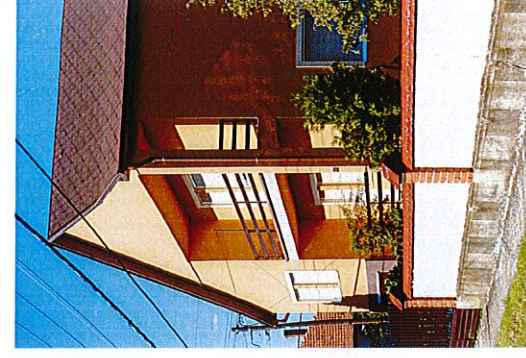

INTENZÍV BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLETI KARAKTER

Az intenzív beépítésű lakóterületi karakterbe tartoznak a még csak tervezett lakóterületek illetve az új kialakítású, jellemzően szabadonálló, vagy oldalhatáron álló beépítéssel, kis telekmérettel rendelkező épületek. Kialakításuk általában földszint + 1 emelet szintszámú, sok esetben utcafronti garázzsal, beállóval nyílnak a közterületre.

Az 1980-1990-es évek tájékán épült, nagy méretű, gyakran a kockaházak továbbfejlesztéséből létrejött emeletes, vagy megemelt térfallal beépített tetőtérű családi házak, melyek a már geometrikusan kiosztott telkeken igen sűrű beépítést és légterarányt eredményeztek. Elhelyezkedésük a telekstruktúra is szépen mutatja: a régi települési terület szerves folytatásaként épültek ki a Mester és a Béke utcák egységes utcaépítésként intenzív, emeletes családi házai. Az új még be nem indult, de már a szabályozási terven kijelölt lakóterületeket is ebbe a karakterbe soroltuk.

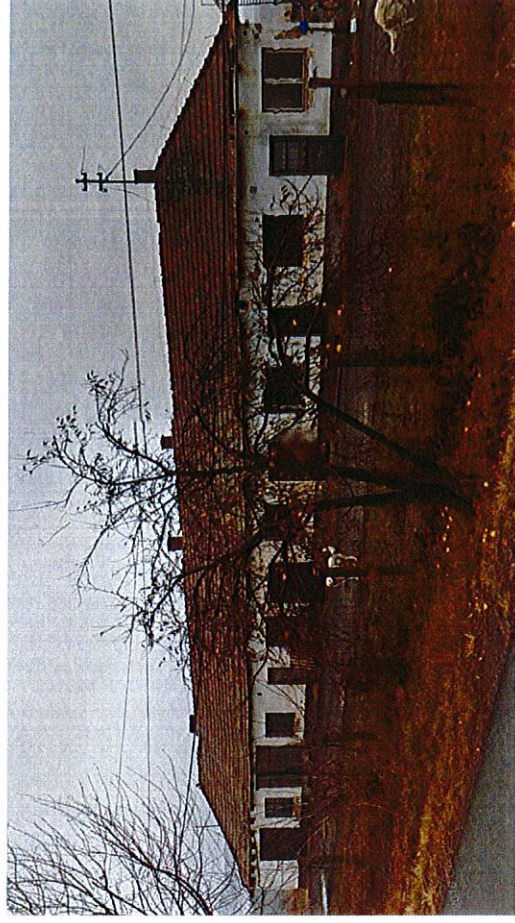
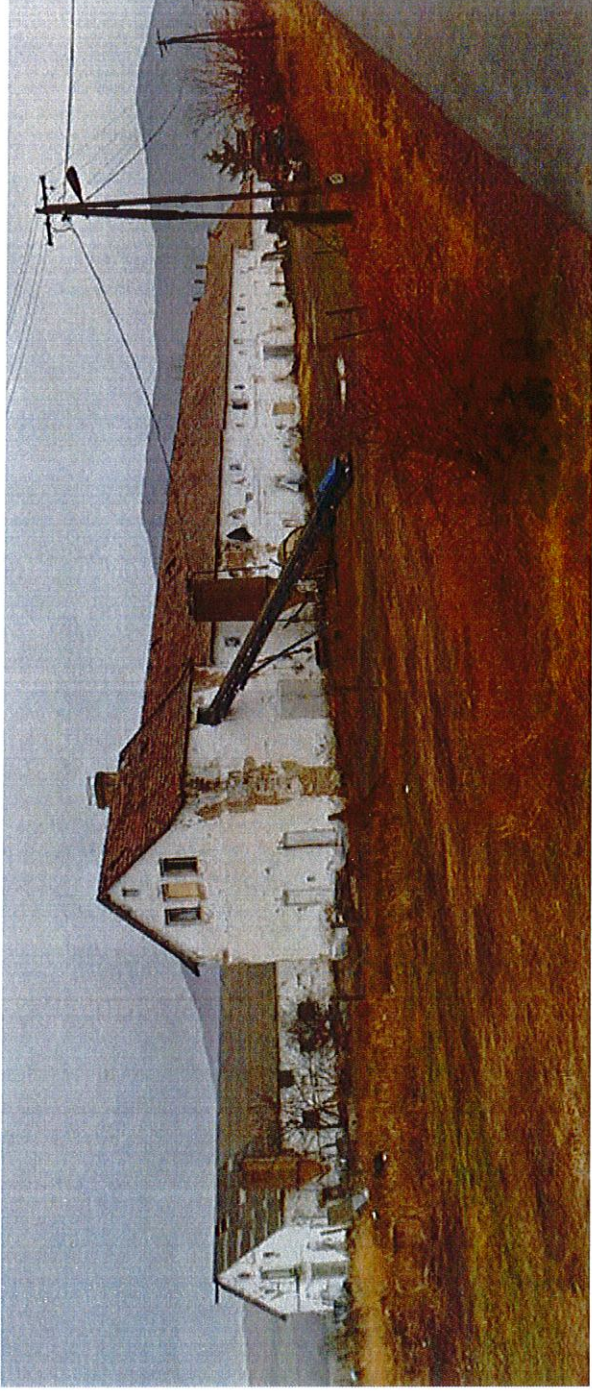
PINCÉK, PRÉSHÁZAK

A falu szélén (ma már belterületen) a kőbe vájt lyukpincék csoportosan helyezkedtek el. A körte alakú gabonás vermeket a ház előtt az utca talajába ásták. Egy présházás sor alakult ki csupán Kisnánán a Kossuth utca mentén. A beépítés szépsége az egyformaságban van: egységes fehér homlokzatú, égetett cseréptetős, azonos magasságú és tetőhajlásszögű épületek sora nyugalmat, rendezettséget áraszt. A további beépítések során is ezt a képet kell megőrizni.

GAZDASÁGI KARAKTER

A gazdasági karakter legjelentősebb részét a „Szövetkezeti tanya”- major – állattartó és gépműhely jellegű épületei alkotják. A major épületei a Vécs felé menő országút kanyarulatában, a belterületől kb. 300 méterre állnak. A nyugati oldalon lévő épületekben állattenyésztés folyik – szarvasmarhákat és baromfiakat tartanak, a keleti részen pedig a gépeket tárolják, a külső szemlélő számára rengeteg feleslegesnek tűnő egyéb szerkezettel, alkatrészsel együtt. A majoron kívül kisebb gazdasági épület van a falu felé az országút kanyarulatában lévő gyümölcsösben és közvetlenül a belterület mellett lévő parcellákra is építettek néhány gazdasági funkciójú építményt, valamint a belterületi határhoz közel, a 027/5 hrsz.-ú területen is megtalálható ez a karakter.

É P Í T É S Z E T I Ú T M U T A T Ó

Az építészeti útmutatóban általános és az egyes karakterekre vonatkozó részletes ajánlásokat fogalmazunk meg. Igyekeztünk olyan szemlélettel kialakítani az útmutatót, hogy annak gátját ne az anyagi lehetőségek jelentseék. Szemléletformálás, arányok megfogalmazása a cél. Sok esetben például egy szín kiválasztása nem jelent többlet anyagi terhet, de jelentősen meghatározza az egész utca, település arculatát. Az épített környezet nagyban befolyásolja az ember viselkedését, érzelmeit. Sokszor nem is tudjuk megfogalmazni, egy diszharmonikus utca által keltett zavaró, nyugtalanító érzés forrását. Ugyanakkor a harmonikus utcasor látványa jóleső érzést kelt, megnyugtat. A harmonikus utcakép megteremtésének mindannyian részesei vagyunk.

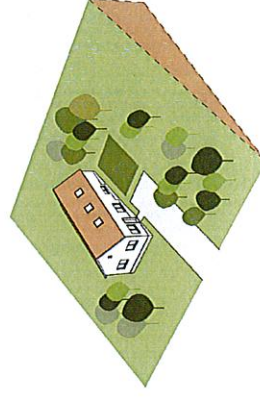
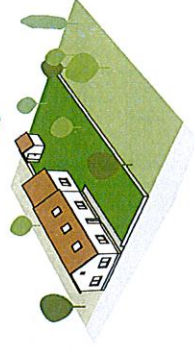
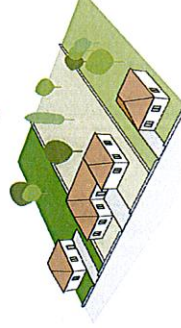
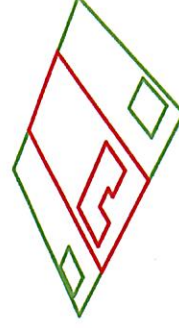
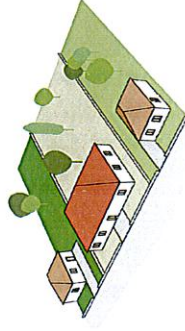
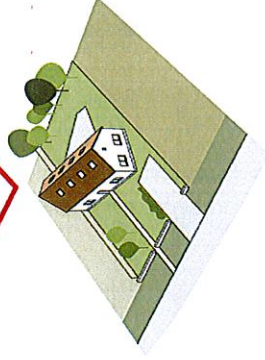
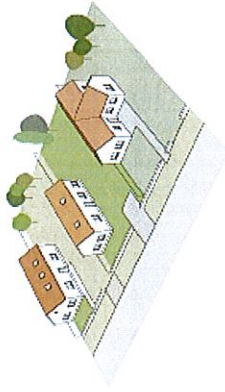
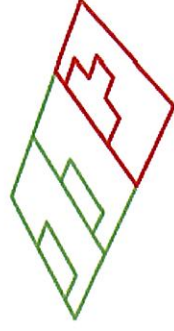
A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS LAKÓKARAKTERI AJÁNLÁSOK

TELEPÍTÉS

Kisnána elhelyezkedéséből adódóan az épületek tervezésekor a terepre való illesztéssel is foglalkoznunk kell. A felesleges munka és többletköltséget jelentő talajmunkák (kiemelés, feltöltés) helyett az épületeket szinteltolással, különböző építészeti eszközökkel illesszük a tájba.

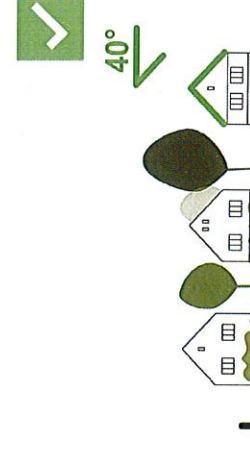
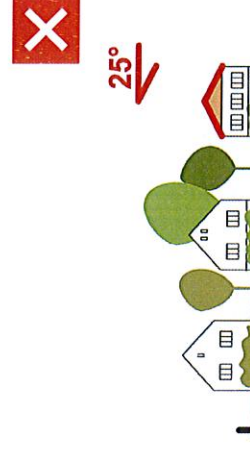
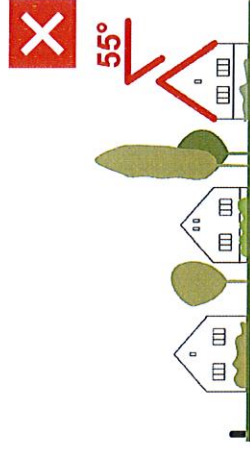
A tervezés kiindulópontja a jó telepítés.

A ház telepítésekor illeszkedjünk az utcában már kialakult rendhez. A településre jellemző oldalhatáron álló beépítéssel bár a homlokzati nyílászárók elhelyezése korlátozott, ugyanakkor vitathatatlan előny a kíváncsi tekintetek és az áthallások elől védettebb intim udvar és a kedvező tájolás. Egy jó arányú oldalhatáros épület egyszerű tetőformájával gazdaságos kialakítást tesz lehetővé, jól tagolható, és rugalmasan bővíthető. Az épület telken való elhelyezésénél a helyi előírásokon, a terep és a talaj adottságain túl vegyük figyelembe a benapozást, a szélirányt, és a kilátást, a szomszédok felé való áthallást, átlátást.

TETŐHAJLÁSSZÖG

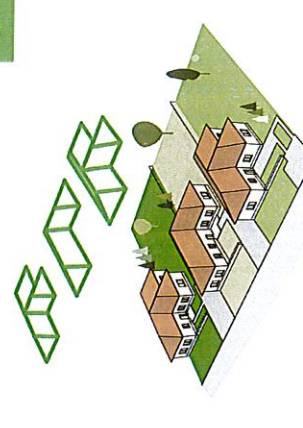
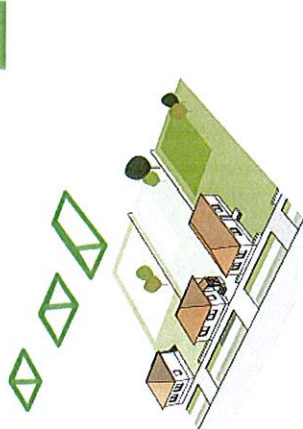
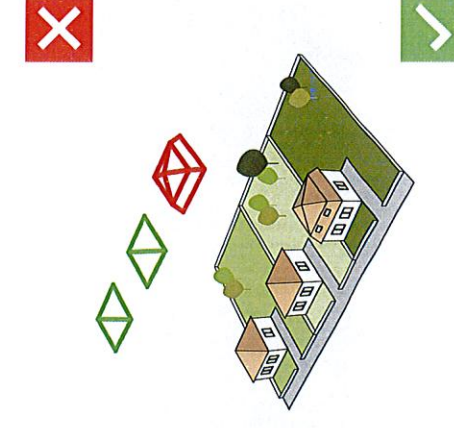
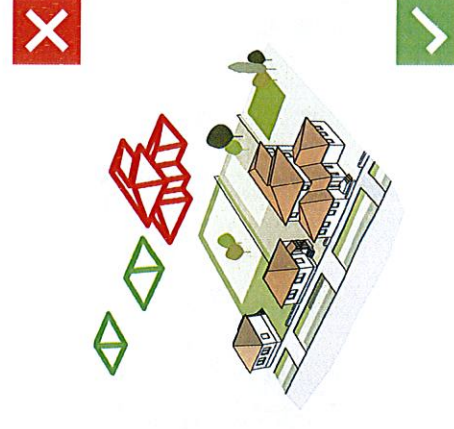
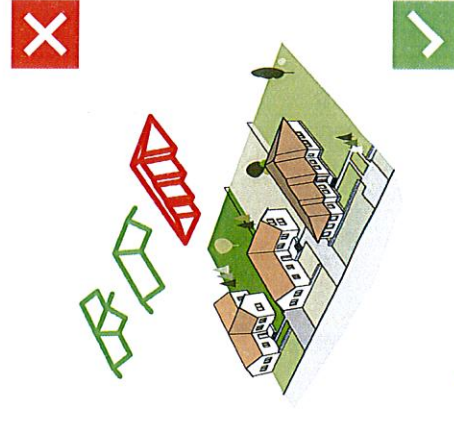
A falusias karakterű településrészen lévő házak tetőhajlásszöge szintén azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A falusias karakter területén lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge 35-45° közötti lehet, cserépvagy nádfedéssel. Háztartási napenergiát előállító kisebb megújuló energiát előállító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkba telepíthető, hogy a fő utcáról ez ne legyen látható. A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

TETŐFORMA

A falusias házak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregvetős házak magasított oromzattal valamint nyeregvetős, kontyvetős házak.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma, amely Kisnána hagyományos épületeinél kialakult tetőidámihoz nem illeszkedik. „Manzard-tetős” épület nem építhető a településmaghoz tartozó területeken.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A homlokzat megkomponálása, az építés, vagy felújítás előtti előre gondolkodás, és gondos megtervezés segíthet abban, hogy a végső eredmény megegyezzen a töltséssel a benne lakókat és szomszédjaikat.

Az épületek kialakításakor az első lépés a valódi szükségleteink megfogalmazása kell, hogy legyen. Egy jó alaprajz fenntarthatóvá teszi az épületet, de a családi életre is kihatással van.

Egy ház mindig egy közösség számára készül. Ismerjük meg a táj karakterét, jellegzetességeit, a közösség szokásait, hagyományait.

Egy értékálló ház titka a jó telepítésben, a méretek és az arányok harmóniájában, az ésszerű alaprajzi szerkesztésben valamint az átgondolt anyagválasztásban rejlik.

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

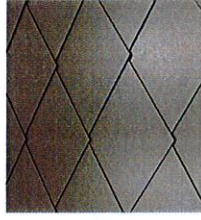
TETŐFEDÉSEK

Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formailágban: hornyolt, hódfarkú sík kivitelben. Részesítsük előnyben a helyi, természetes, szépen öregedő anyagokat. Mérlegeljük a tartós, felújítható, idővel patinásodó anyagok használatát az idővel értéküket és szépségüket veszítő, nem javítható, múló dívatokat képviselőkkel szemben!

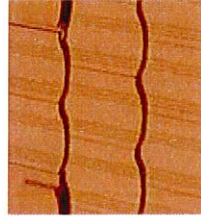
Cserépes lemez hátrányai között szerepel, hogy nem lehet javítani, egy kis részének a javításához is le kell szedni az egészet (szemben a cserépekkel, ahol egy-egy darab is cserélhető).

EGYENESVÁGÁSÚ
KERÁMIA CSERÉP

SÍKPALA

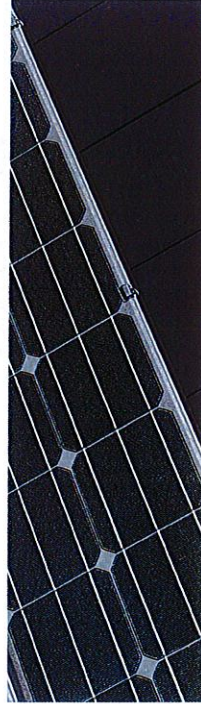
HORNVOLT
KERÁMIA CSERÉP

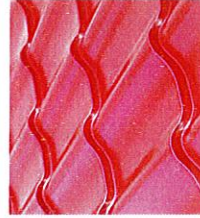
TERMÉSPALA

TERMÉSZETESHEZ
KÖZELI SZÍNŰ
BETONCSERÉP

A NAPELEMEK A TETŐCSEREPEK KÖZÉ, AZOK HELYÉRE KERÜLVE
ÉSZREVETLENŰL BÚJJANAK MEG A TETŐN

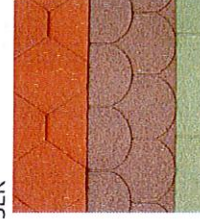
FÉNYES
CSERÉPESLEMEZ

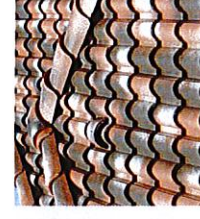
HULLÁMPALA

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

RIKÍTÓ VAGY
MINTÁS
BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

CIKLOP

KLINKER TÉGLA

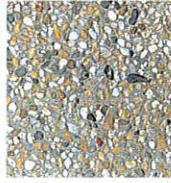
VAKOLAT

FALBURKOLAT

Az épületek színezésekor a hagyományosan kialakult, a településkaraktert erősítő, a helyi kőanyag vagy faanyag színével harmonizáló földszínek, illetve a semleges, (meleg árnyalatú) törtefehér vagy fehér szín alkalmazása ajánlott. Kerüljük a túl sokféle anyag használatát, melyek gyengítik egymás hatását. Egy épületet legfeljebb kétféle színűre színezzünk, melyből az egyik a domináns alapszín, a másik (az élénkebb, tisztább szín) a díszítőszín. Az élénk, telített színek alkalmazása kerülendő. Törekedjünk az egyszerűségre. Homlokzatok megkomponálásakor kerüljük a nyílászárók körüli kő és egyéb ragasztott felületeket. Az épületet nem feltétlen a ráragasztott dívat anyagok teszik értékessé. Sok esetben egy tagolt fehér vakolatú épület szebb. Lábazatok esetében is vagy vakolt vagy rakott kő lábazatot alkalmazunk.

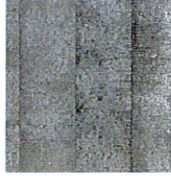
MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

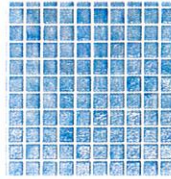
MOSOTT KAVICS

RAGASZTOTT KŐ

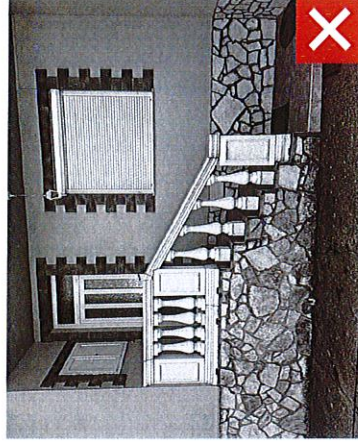
LÁTSZÓ BETON

CSEMPE

ZSALUKŐ

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják, sajátos karaktert kölcsönöznek nekik. A zárt épület-tömegeggy nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.

A népi építészet házáin tömör fából készült, jellemzően kétszárnyú osztott ablakokat, ajtókat használtak. Barna, zöld, fehér szín alkalmazása volt a legelterjedtebb. Jellemző a nyílászárók alatti, illetve feletti szegélyezés. Az ablakok színeinek összhangját biztosítsuk az épület többi fafelületével (pl. ereszedeszká). Kialakítása legyen álló téglalap alakú, a boltíves, domború üveges, tükröződő ablak, valamint műanyag pálcsás ablakosztás kerülendő. Az ablakok szimmetrikus elhelyezése szükséges. A főhomlokzaton csak egyforma ablakok helyezhetők el.

A kockaházak "kocka" jellege az ablakain is megmutatkozik. Az utcai fronton általában 2 db négyzetes arányú, nagyméretű ablak található, 2-vagy 3-szárnyú kivitelben, sokszor vízszintes osztással is tagolva.

Tartsunk mértéket az ablakok méreté vel kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakótereknél koncentrálni, nem elfeledve, hogy ne legyen a köztterek felől belátás.

Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, **figyelve a fal súlypontját**. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók. Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltoltt nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

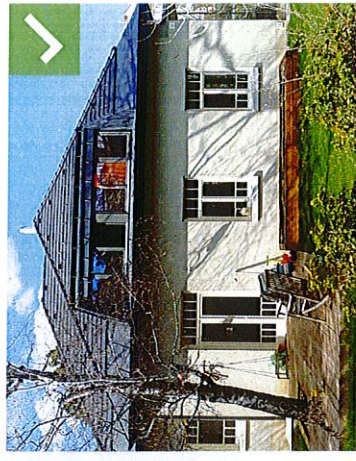
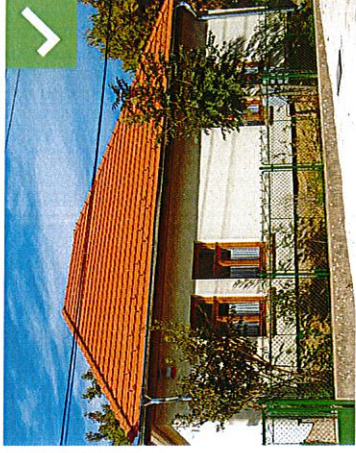
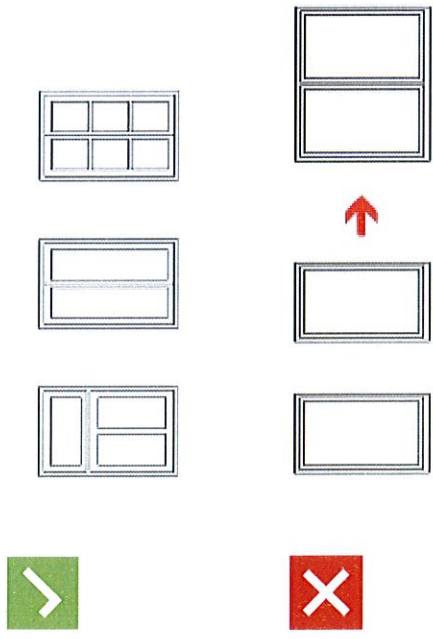
Az újabb építésű lakóházak esetében is megoldható a hagyományos karakterek továbbörökítése. Mindez megfelelő és korszerű elemek kiválasztásával, mint például zsalugáter vagy spaletta alkalmazásával is elérhető.

A mai, osztás nélküli nagyméretű ablakok alkalmazását kerüljük, ha lehetséges és természetes alapanyagú megoldásokat válasszunk.

A legkedveltebb külső árnyékoló manapság a redőny. Amellett, hogy árnyékol, hőszigetel és növeli az otthona biztonságát is. Nyáron a hűség, télen a meleg megtartásában van fontos szerepe. Válasszunk belső tokos vagy vakolható tokos redőnyt. Külső tokos redőnyt csak abban az esetben válasszunk, ha az nem lép ki a fal síkján kívültre. Ha csak falsíkból kilépő külső tokos redőny férne el, akkor inkább válasszunk zsalugátert.

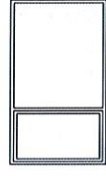
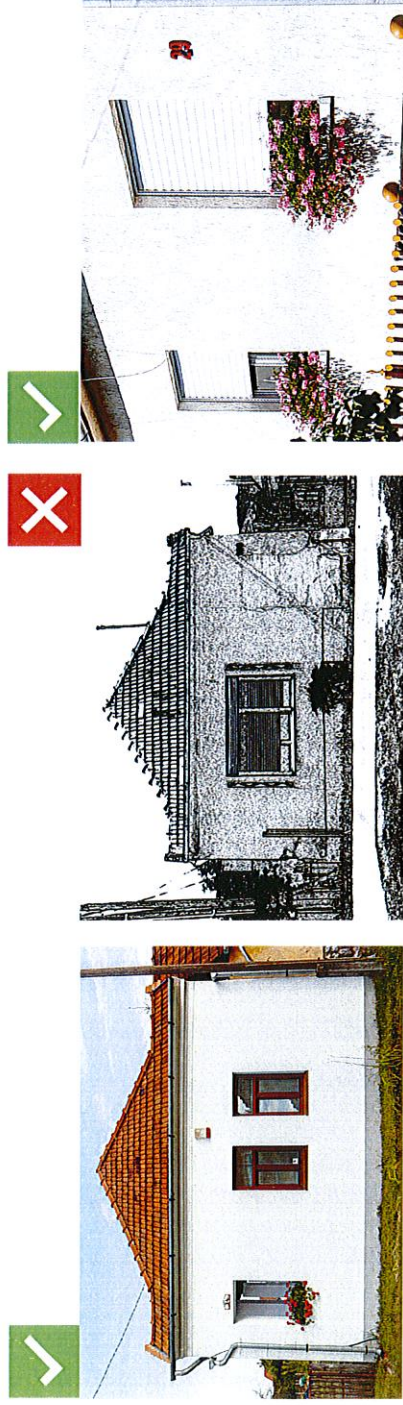

A tornácos hosszúházak felújításakor az ablakok cseréjénél a következőket tartssuk szemelőtt a hagyományos arculat megőrzése érdekében:

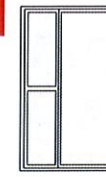

Kockaházak esetén a régi hármasztsású ablakok felújíthatók, cserélhetők az arányok megtartásával. Az osztás nélküli ablakok nem javasoltak.

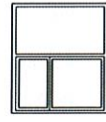
FÜGGŐLEGES ARÁNYÚ ABLAKOK ÖSSZEVONÁSA

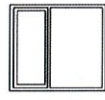
majdnem szimmetrikus

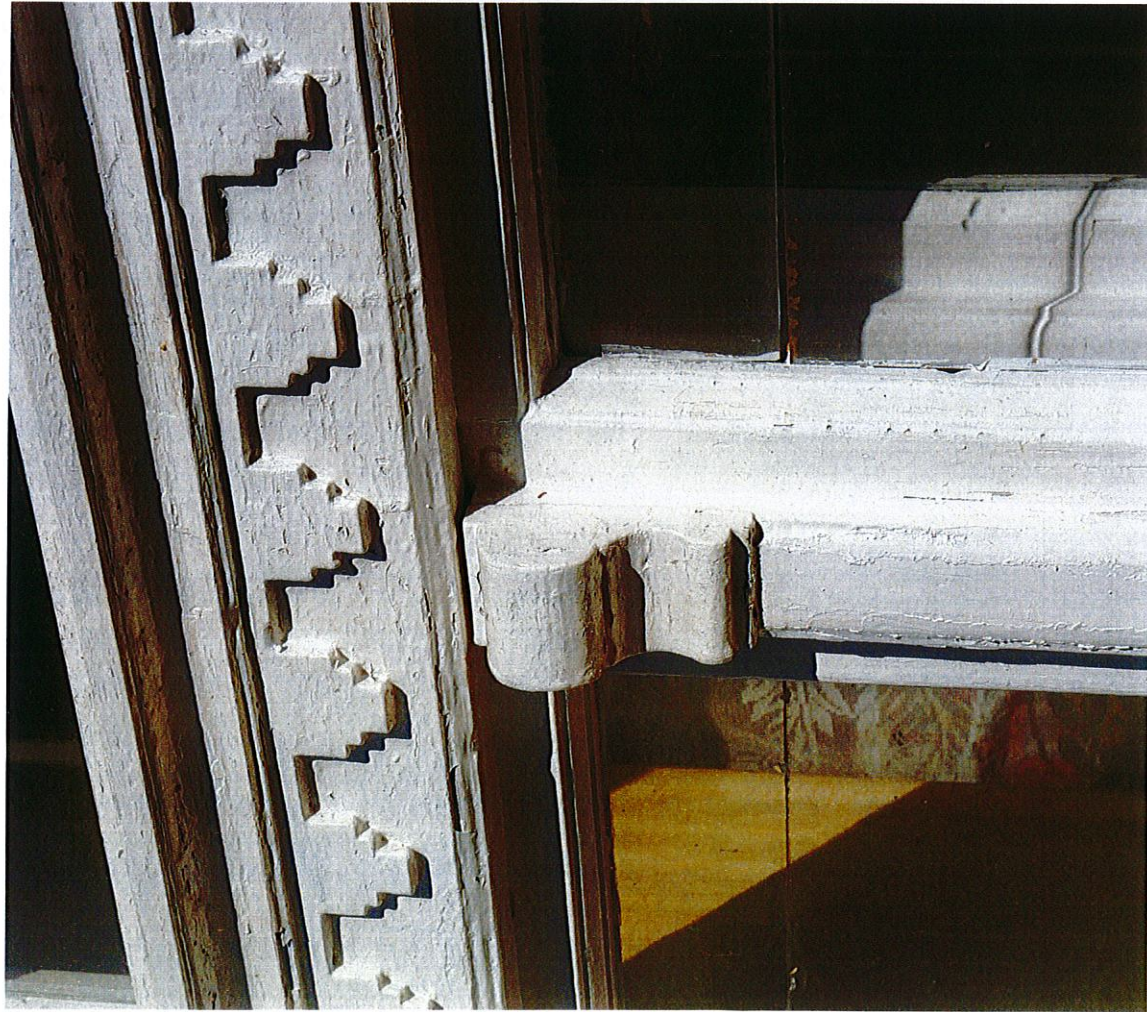
széles, vízszintes osztás

különböző osztások

felül-világítás

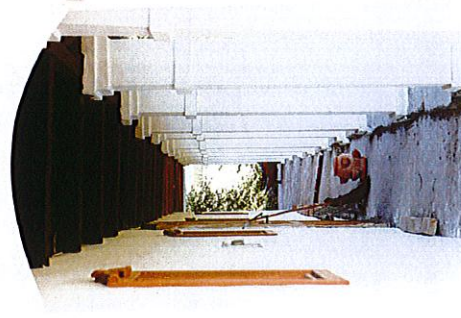

TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A tornác népi építészetünkben gyakran alkalmazott átmeneti tér, ahol a szabadban lehetünk és közben védeltséget élvezünk az eső, szél és napsütés ellen. Kiváló helyszín lehet kikapcsolódásra, munkavégzésre, vagy raktározásra is.

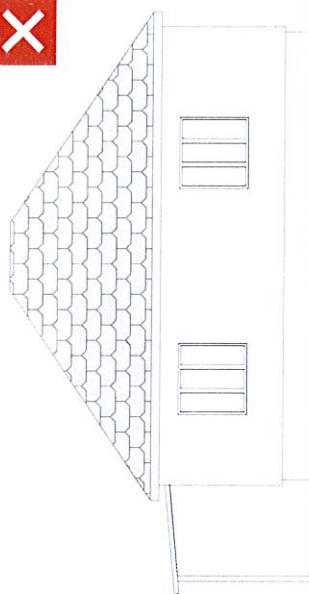
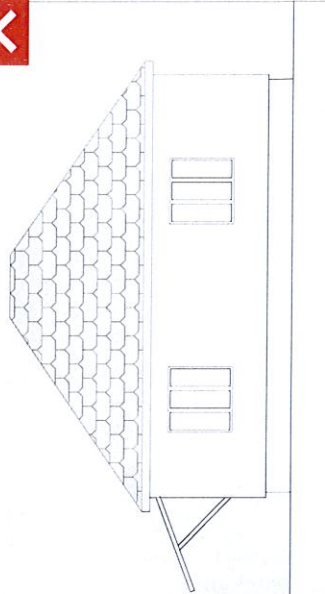
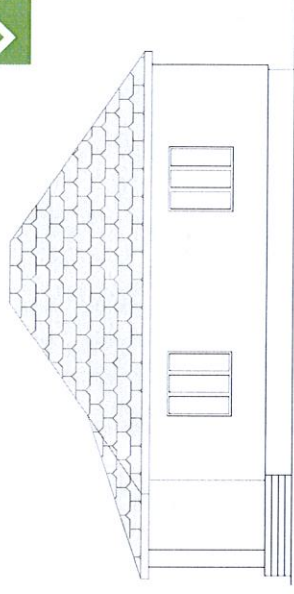
Fontos, hogy a huzamos tartózkodásra szolgáló helyiség lehetőleg benapozott legyen, a napsugárzás ugyanakkor hátrányos lehet nyáridőben, mert a helyiségeket túlságosan felmelegíti. Ez ellen a legegyszerűbben átmeneti terekkel és árnyékolással lehet védekezni. Az évszakonként változó napmagassághoz igazodva egy jól elhelyezett tornác télen és tavasszal, amikor nagy szükség van az energiafelvitelre, nem akadályozza a benapozást, a nyári időszakban azonban védelmet nyújt a túlzott felmelegedés ellen.

Fontos, hogy az előtető ne keltse az ideiglenesség érzetét, az épület tevezett része legyen. Kisnána területének előtetőinél a műanyag/eternit hullámlemez és az üveg használatát nem javasoljuk, mert ezen anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregszenek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek. Helyettük preferált megoldás a cseréptető túlnyújtása, illetve az alkalmazott tetőfedés anyagával fedett előtető, és a természetes anyagok használata.

Tornácok, előtetők kialakítási szempontjainak összefoglalása:

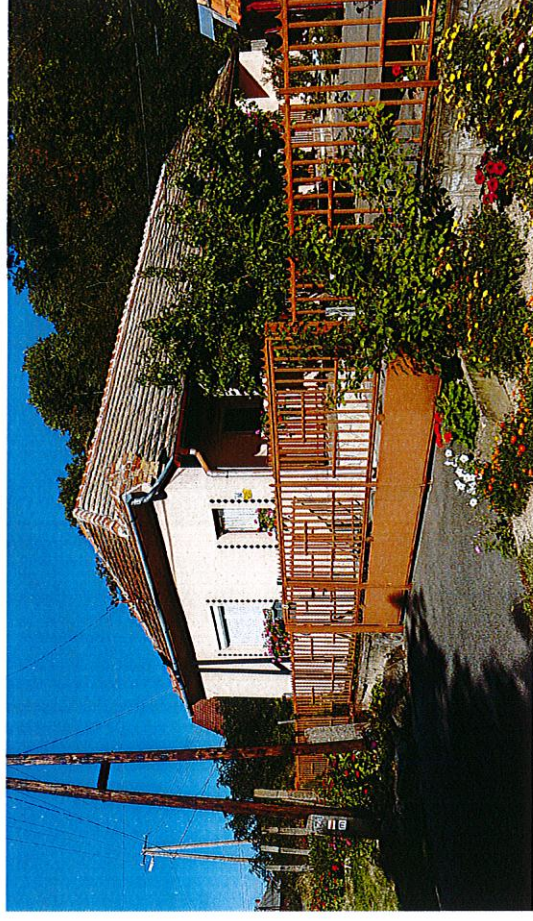
- vékony, ritka pillérek, oszlopok kerürendők
- törekedjünk a falazott, vakolt tartóoszlopok használatára
- tornác és előtető fedése a főépülettel anyagban és színben egyező legyen
- kerüjük a tornác beüvezését és beépítését
- utcai homlokzaton kerüjük a hosszan kinyúló előtetők alkalmazását
- a homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel
- a negatív tömegformálást részesítsük előnyben

KERÍTÉSEK

A településkép szempontjából a kerítések kitüntetett szereppel bírnak, mivel az épületekhez hasonlóan horizontmagasságban „zárnak”, s mint vertikális „terfalak” erőteljesen jelennek meg az általunk érzékelt közterület határfelületeként. Ezért felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem.

Felépítésük szerint lehetnek tömör, vagy lábazatos kerítések kerítésmezővel, illetve előfordulhatnak még lábazat nélküli kerítések is. Kerítés lábazata max. 60cm magas, lehetőleg rakott térségi kő vagy épített, vakolt kerítés legyen. De ne használjunk ragasztott kő felületeket. A kerítésmezők a felhasznált anyagok tekintetében osztályozhatók fém illetve fa szerkezetűként. Áttörtség tekintetében a kevésbé áttört, vagy egyáltalán nem átlátható kerítések a jellemzőek. Kerítés nem lehet nagytáblás fém-, műanyag hullámlemez vagy náddal borított. A kerítés anyaghasználatát, formai megjelenését tekintve településrészenként elterhet, azonban mindig igyekezzünk, hogy illeszkedjen a táj és az utca karakteréhez, illetve ne haladja meg a megengedett 2 métert.

TÖMÖR KERÍTÉSEK

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is, melyeknél azonban a tulajdonosok később megpróbálták gátolni a belátást. Az erre a célra alkalmazott acéllemez borításoknak is már kialakult hagyománya van a faluképben. Azonban a hagyományostól eltérő alumínium, vagy bordázott lemezek, gyékény alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet.

FÉM KERÍTÉSEK

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is.

- A következőkben felsoroltak felhívják a figyelmet a településképhez illeszthetőségi szempontokra:
- kerülendő a vízszintes tagolás
  - ugyancsak kerülendő a cső vagy henger keresztmetszetű anyagok alkalmazása
  - célszerű kerülni a gazdag hagyományostól eltérő motívum rendszert (modern, figurális, pl. napsugár motívumok stb.) világos, vagy fehér színnel kombinálva
  - kerülendő a hullámlemez (hullámpala), alumínium lemez (festés nélkül) alkalmazása
  - zártszelvény szerkezetű kerítésmező, mint kompromisszumos megoldás szóba jöhet, de csak sötét pasztell színnel, függőleges tagolással
  - kerülendő a huzalos, drótfonatos kerítés
  - javasolt a hagyományos kovácsoltvas kerítés, a hagyományoknak megfelelő díszítéssel, esetleg acéllemezzel kombinált változatban
  - sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása
  - kerülendők az élénk, telített színek
  - javasolt egy szín két árnyalatának kombinációja, egyes díszítő elemek világosabb árnyalatú kiemelésével

FA KERÍTÉSEK

A fa szerkezetű kerítések az egykori hagyományos falusi kerítések világát idézik. Ezért fontos, hogy kialakításuknál a hagyományokhoz hiven, ahhoz hasonló arányú, felépítésű, megjelenésű legyen a végeredmény.

Fa szerkezetű kerítés építésénél, illetve átalakításnál a következő szempontokat célszerű követni a megfelelő településképbbe illesztés, a megcélzott falusi karakter erősítése érdekében:

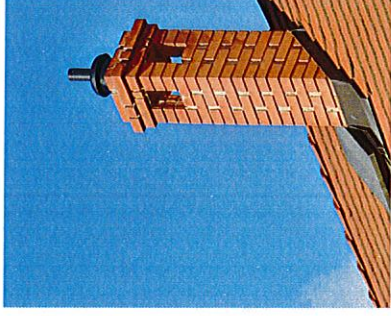
- elsősorban függőleges struktúra, tagolás, lécezés
- megfelelően sűrű lécezés (-35 %-nál kisebb áttörttség)
- egyszerű szerkezet, erőteljes ismétlődő formai játékok kerülése a deszkázat elemeiben
- természeteshez közeli színezés (pácolás: tölgy, dió, juhar)
- sárgás, vöröses színárnyalatok kerülése (cseresznye, mahagóni, fenyő lazúrok kerülése)
- vékonylazúr, vagy olaj beeresztés (vastaglazúr kerülése)
- olajfestésnél a barna és zöld színek sötétebb pasztell árnyalatainak alkalmazása
- az élénk, telített színek és a fehér szín kerülése
- kerülendő a távoli vidékek népi hagyományainak erőteljes megjelenítése, mivel az nem része a hagyományos helyi falusi karakternek, hagyományos formavilágnak
- javasolt a helyi hagyományos megoldások megidézése, alkalmazása

KÉMÉNYEK KIALAKÍTÁSA

A mai szabályozások miatt gyakori az aránytalanul keskeny kémény. Sokszor szerelt, fém kivitelben. Gázkémény csak burkolt, vakolatlan téglakémény alakítandó ki.

ÉPÜLETGÉPÉSZETI ELEMEK ELHELYEZÉSE

A ház külsején lévő gépészeti tartozékok általában járulékosan, s épp ezért esetlegesen, ráteként mutatkoznak. Az antenna, mint egy hatalmas tányér sokat takar a homlokzatból. Lehetőleg arárendelt homlokzati falra, vagy tetőre helyezzük. Ugyanígy járjunk el a klímák, napelemek és napkollektorok esetében is.

KÖZMŰELHELYEZÉS

A település teljes közigazgatási területén új közműveket légszűrővel vezetni tilos. Beépítésre szánt területen a villamos- energia bekötés házi hálózati csatlakozását földkábelrel kell kiépíteni. A tervezett egyedi szabályozókat – lehetőség szerint – felszín alatti elhelyezéssel kell építeni. Ettől eltérően telepített berendezések a telkeken növényzet takarásában helyezhetők el, illetve az épületek alárendelt homlokzatára szerelhetők. Új földgázvezeték fektetni közterületen és telken belül is csak felszín alatti elhelyezéssel szabad.

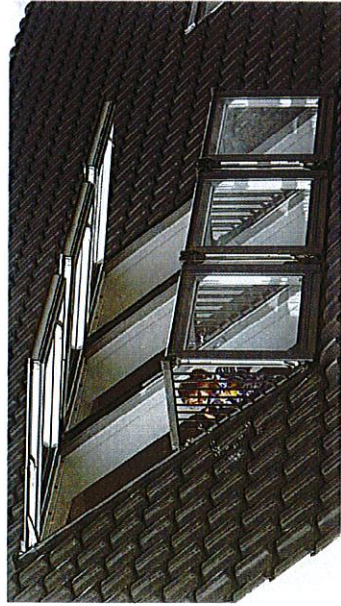
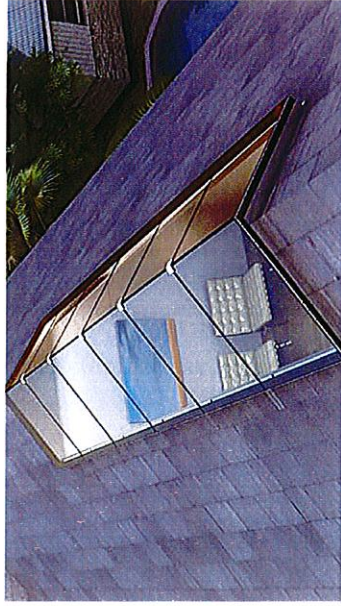

TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

FALUSIAS KARAKTER

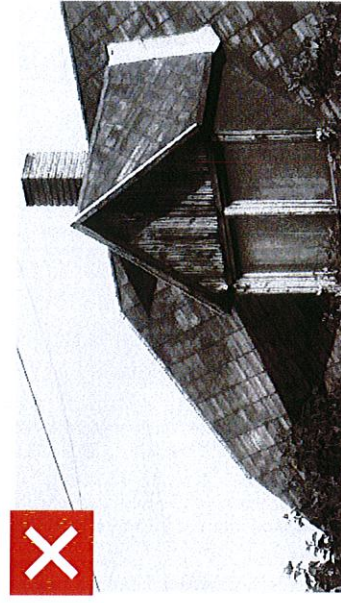
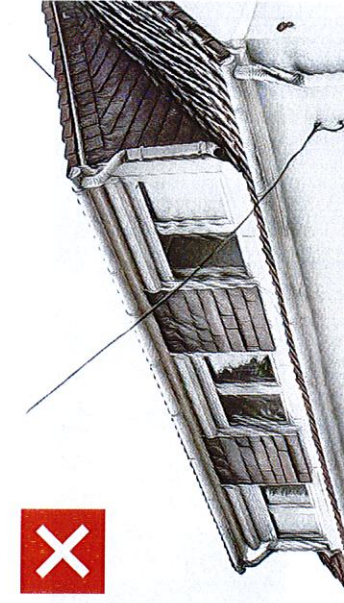
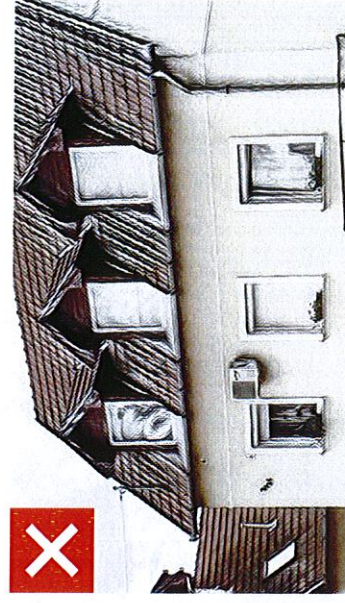
TETŐTÉRI ABLAK- HOSSZÚHÁZ

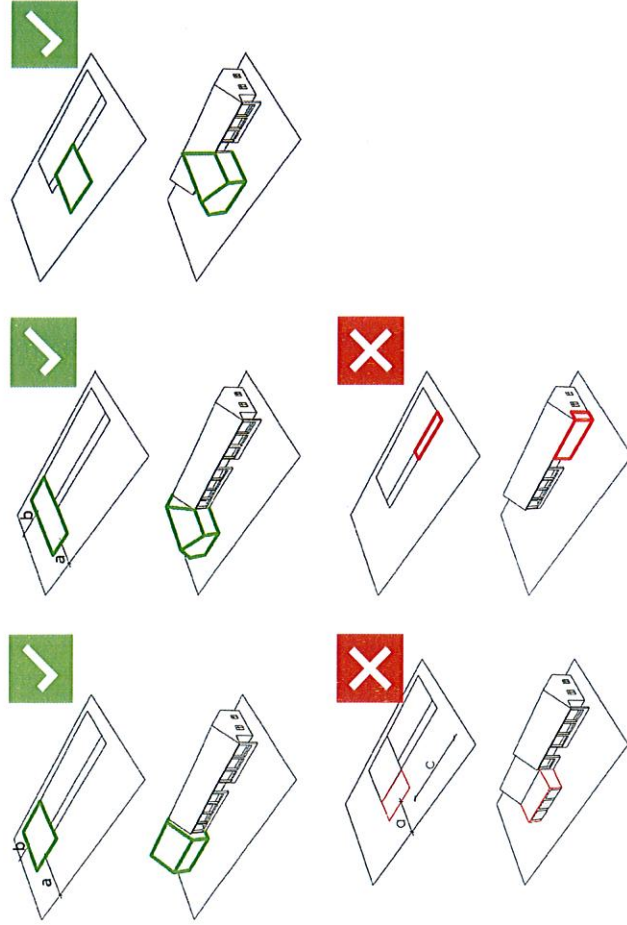
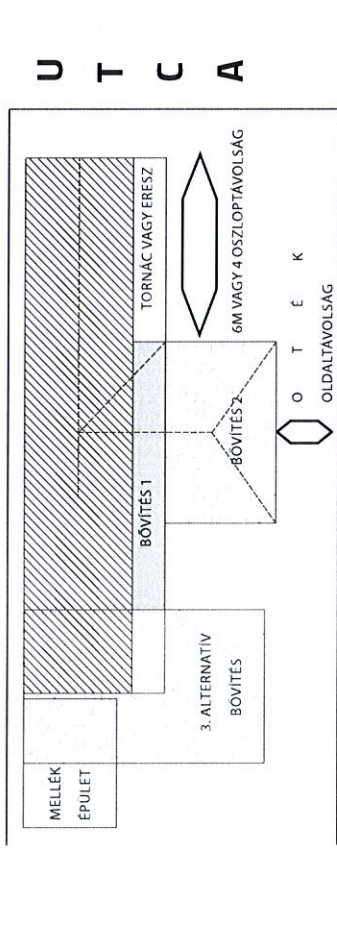
TETŐTÉRI ABLAK- KOCKAHÁZ

EGYIK TÍPUSNÁL SEM AJÁNLOTT

TORNÁCOS HOSSZÚHÁZ BŐVÍTÉS

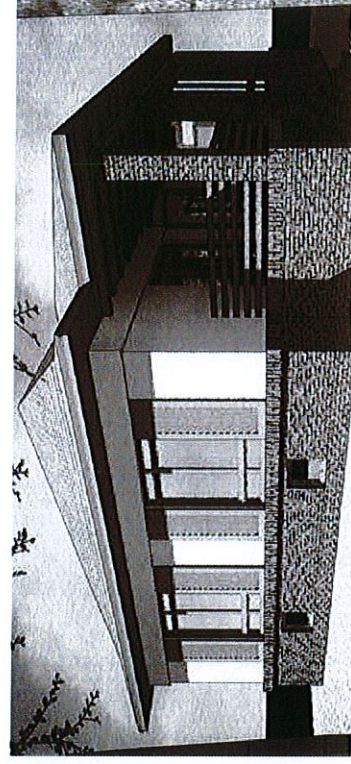
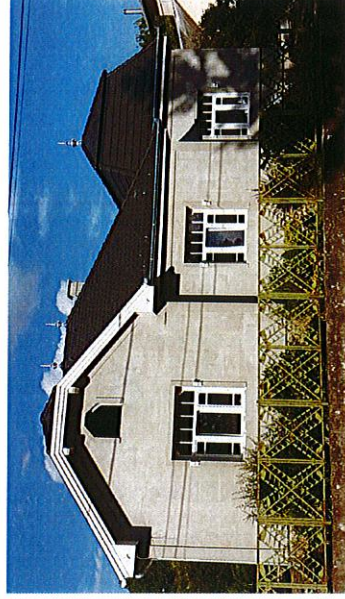
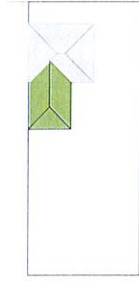

KOCKAHÁZ BŐVÍTÉS

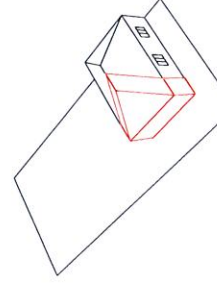
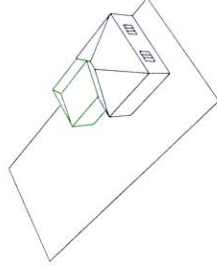
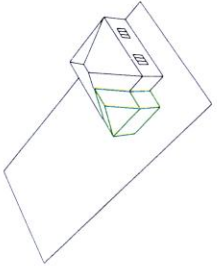
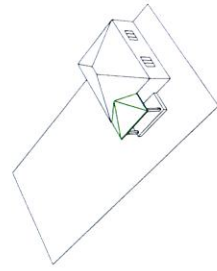
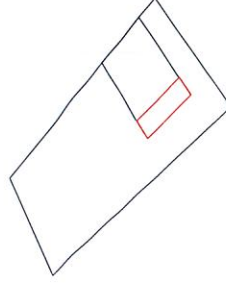
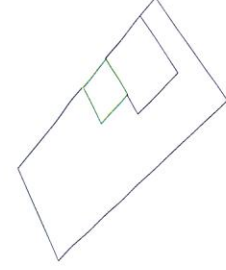
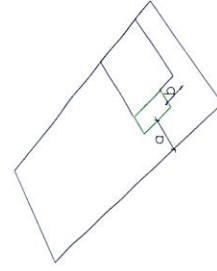
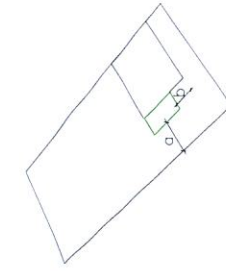
Ha kockaházunk környékén nyeregtesős (oromfalas) parasztházak állnak, idomulhatunk a tetőnk egy részének oromfalassá alakításával. A tető ilyenfajta átalakítása a házat is szebb arányúvá teszi.

Ajánlott megoldás bővítésre a még kihasználatlan tetőtér beépítése. Ilyenkor fontos felmerülő kérdés a természetes fény bejutásának módja. A kutyaoöl ablak nem kívánatos megjelenést kölcsönöz a háznak. Ehelyett inkább az emelet oromzatos kontyvetővé alakítását, és ezáltal oromfali nyílászárók beépítését javasoljuk.

Házunkat az oldal kert, illetve a hátsó kert irányába bővítjük. A oldalert felé való bővítés esetén az új épületszárnyat léptessük hátrébb és maximum a fő épület szélességének fele legyen. Ebbe az épületrészbe jó megvilágítást igénylő helyiséget álmodhatunk, amely három irányból is képes beengedni a napfényt.

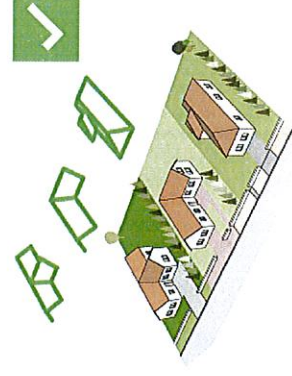
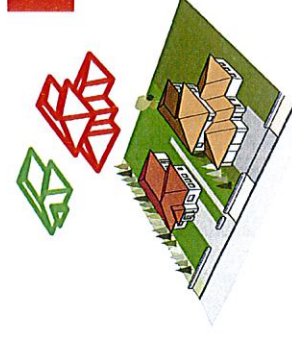
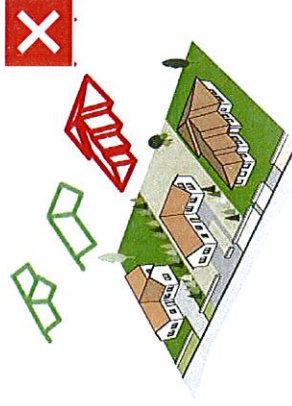
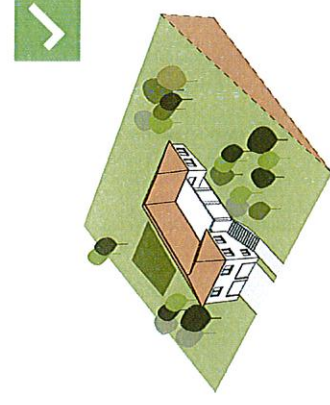
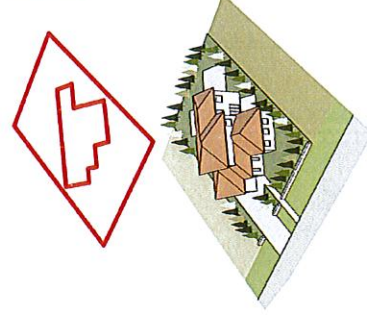
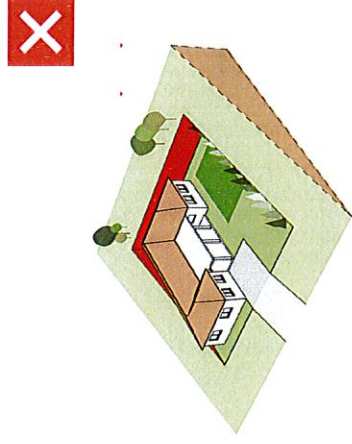
Min. 3m

TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK INTENZÍV BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLET

TELEPÍTÉS

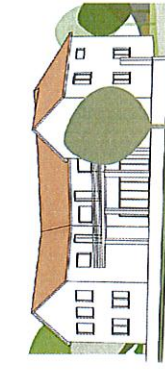
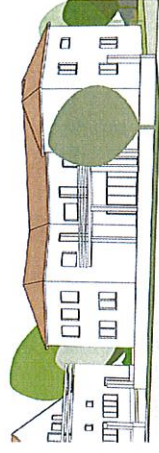
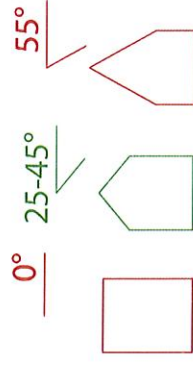
Az ezen a területen lévő házak jellemzően oldalhatárosak, vagy szabadon álló beépítésűek és az utcára merőleges elhelyezkedésűek. Nem javasolt hátrahúzott családi ház építése.

TETŐFORMA

A tetőformák ezen a területen igen vegyesek, nincs egy-két jellemző tetőforma.

Az arculat egységesítése céljából új lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, a fő tetőidom hajlásszöge 25-45% közötti lehet. Oromfalas kialakítás ajánlott.

Az összetett, túlságosan tagolt tetőformák megbontják az egységes utcaképet, építésük nem javasolt.

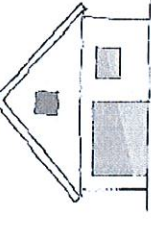
AJTÓK, ABLAKOK

Az ablakok tervezhetőek, lehetséges a házarculatához illő kialakítás kidolgozása és megvalósítása, ami azért többletköltséggel járhat. A mai, osztás nélküli nagyméretű ablakok alkalmazását kerüljük, ha lehetséges.

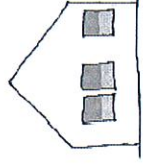
Az ablakok elhelyezési szempontjainak összefoglalása:

- Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakótereknél koncentrálni, nem elfeledve, hogy ne legyen a köztterek felől belátás.
- Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók.
- Általánosságban a vertikális ablakokat részesítsük előnyben a horizontálishoz képest.
- Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltoltni nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

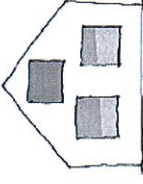
Az épület bejárata legyen jól látható, és építészeti hangulatos helyen. Veszélyes, ha a gépkocsival áthajtunk a gyerekek által is használt pihenőkerten, gondoljuk át a gépkocsitárolás helyét. Fontos, hogy az utca felőli homlokzaton megjelenő garázkapuk színükben, osztásukban, karakterükben hasonuljanak a többi nyílászárhoz és lehetőleg ne központi helyen legyenek, hanem a ház oldalában helyezkedjenek el.

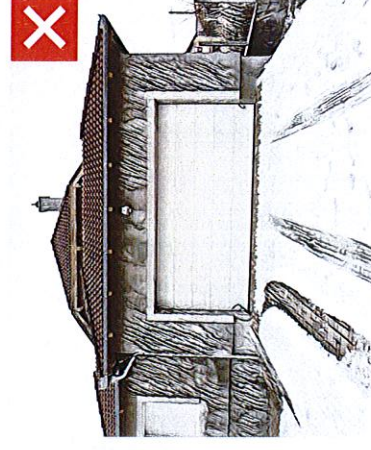
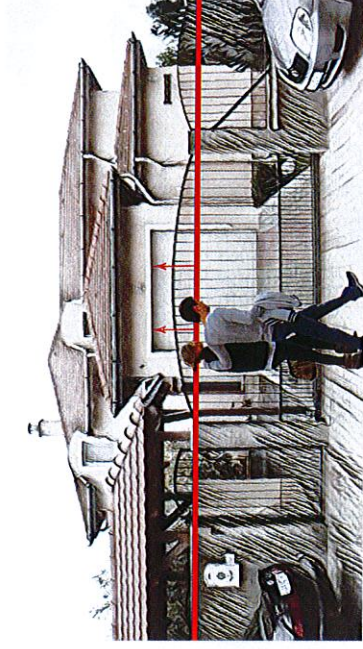
Garázs az oromfalon

Asszimmetrikus nagy ablak

Aránytalanul nagy ablakok

TETŐTÉRI ÉS OROMFALI TETŐTÉRI ABLAKOK

JÓ PÉLDÁK LAKÓÉPÜLETEKRE

[3] LAKÓHÁZ VARSÓBAN
forrás: <http://www.projektywizja.pl/projekty-domow/dostepny-2,rozwiązania-energocszczedne>

[1] PÉLDÁSAN FELÚJÍTOTT LAKÓHÁZ KISNÁNÁN
fotó: Fényérték Stúdió

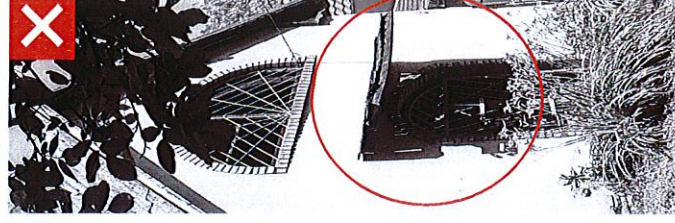
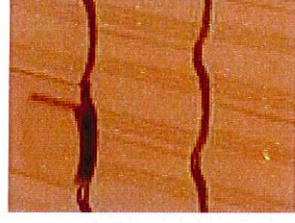

[2] FÜLES-HÁZ FELÚJÍTÁSA (CSILLAGVIRÁG VENDEGHÁZ, VÉRTESZTOLNA)
forrás: <http://itthon.hu/documents/10180/18660319/SAJTOFOTO++CSILLAGVIRAG/a8269131-b665-45c7-ac9c-4eee32a32b11?t=1436883683517>

TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

Kisnána egyetlen présházorán való felújítás, építkezés során a következőket tartjuk szem előtt:

- az épület telepítésekor kövessük a szomszédos épületek építési vonalát és a m,agasságát
- A tető hajlásszöge 40 fok körül legyen, kialakítása nyeregterelő barna vagy terracotta cserépfedéssel.
- fehér vakolatot és kő lábazatot alkalmazunk
- fa nyílászárókzöld vagy barna színével alkalmazkodjunk az épület más fa felületeihez (pl. ereszeszkázat)
- árnyékolásra zárt vízszintes lamellás zsalugátert használjunk
- a nyílászárók kiosztása kövesse a meglévő présházak kiosztást: 2 íves ablak között közepén szintén íves ajtó
- a mérőórákat, biztosítékokkat, a ház oldalában vagy lábazatában takarva, rejtve elhelyezzük el
- ne alkalmazzunk előtetőket

35-42°

TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

GAZDASÁGI KARAKTER

TELEPÍTÉS, HOMLOKZAT, ANYAGHASZNÁLAT

A gazdasági, nagy alapterületű kereskedelmi épületeknek megvan a maga formai és anyaghasználati racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat kell, hogy tükrözzenek. Gazdasági terület, ha belterületre esik, akkor javasolt a falusias anyaghasználat; ha külterületre, akkor elfogadhatóak a vakolat és kő mellett a modern minőségi anyagok is.

Javasolt a fogadóépület, bejárat, iroda funkciók nem könnyűszerkezetes, igényesebb kialakítása, természetes anyaghasználattal.

Nem elfogadható a ríktó színekben pompázó acélvázaz csarnokok kihelyezése. Homlokzaton – mérlegelve az épület méretét és a környezetben elfoglalt helyét, javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, például grafitiszürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott föld színek használata. Kerüljük a csillogó felületeket!

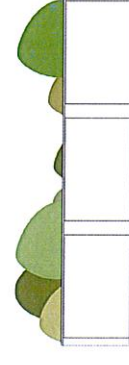
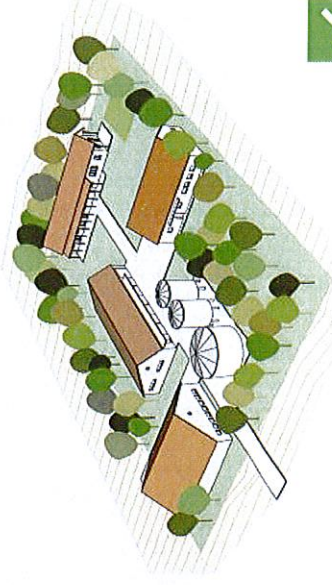
Nyílászáró tekintetében a lyukarchitektúrát javasoljuk a nagy egybefüggő transzparens felületekkel szemben.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, gépészeti szerelvény helyét – a kezelhetőség biztosításával – a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Amennyiben a technológia megengedi, bontsuk meg az épület tömegét. Ezek a telekméretek, már megengedik a különálló elhelyezést.

KERÍTÉSEK

Tömör beton, fém kerítés használata nem javasolt. A használatból adódóan a három szintű növénytakarás ajánlott (ennek megfelelően a sövénykerítés és védőfásítás).

TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ KÖZTERÜLETI ZÖLDFELÜLETEK

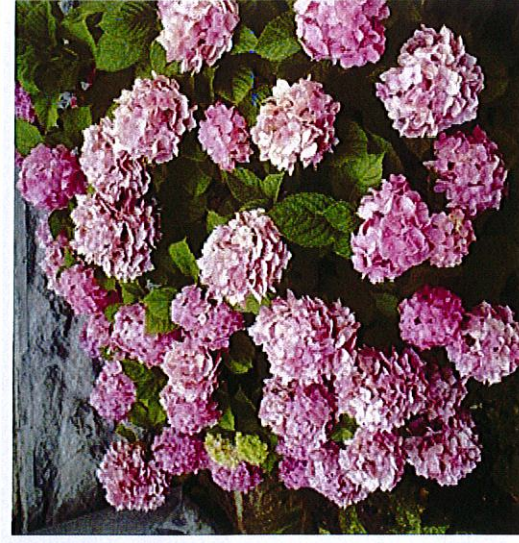
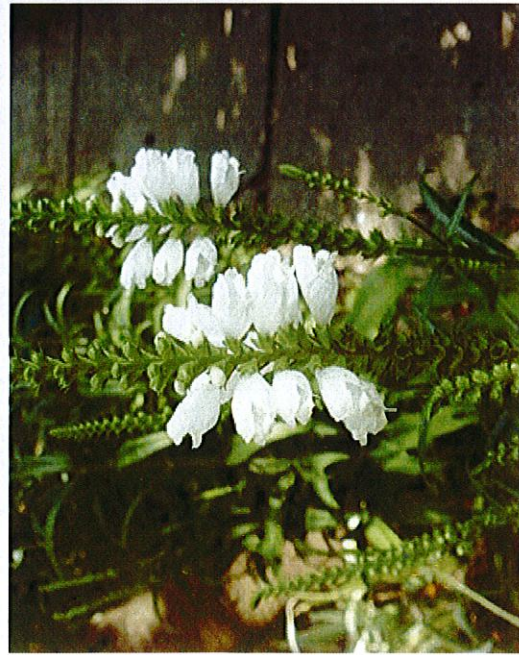
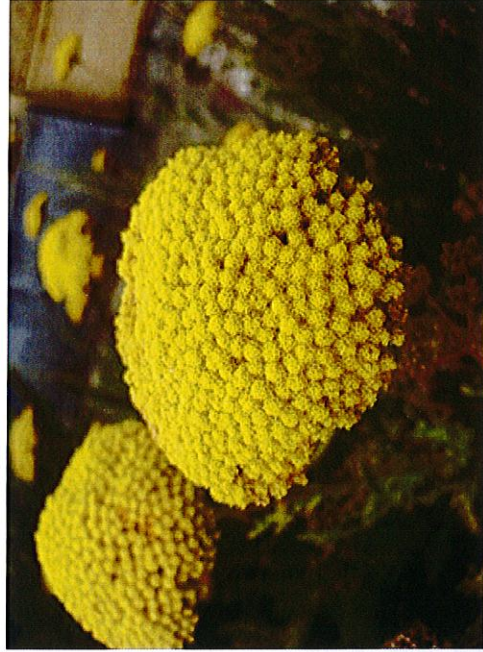
KERTEK

A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadterre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. A kertialakításnál az épület stílusához, üzenetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazunk. Az előkertben kerüjük a homlokzat teljes takarását, vegyük figyelembe a nyílászárók elhelyezkedését, magas fákat a déli kitéttőségű falak közelébe ültessünk. Kertünkben a növényzet magasságának megválasztásakor törekedjünk az emberi léptékhez való igazodásra.

A szemléltető számú telkünkben az elő- illetve oldalkert lehet látható, mely így díszítő szerepet is betölt. Ezen kertrészekre célszerű olyan fajokat telepíteni, melyek nem csak virágokkal, hanem leveleikkel vagy akár termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetik udvarunkat. Az előkertbe gazdag szín- és formavilágú növényeket ültessünk, évelőket és egynyáriakat egyaránt alkalmazhatunk, ügyelve az egy időben virágzó színharmóniájára. Ilyen növények lehetnek például a kerti hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), a mályvacserje (*Hibiscus syriacus*), az aranylabda (*Rudbeckia laciniata 'Goldball'*), az érdes napszemvirág (*Helianthus helianthoides*), a jószagú cickafark (*Achillea filipendulina*) és a különböző bokorrózsák (*Rosa sp.*). Az egyes kertrészeket alacsony sövényekkel választhatjuk el, célszerű maximum 1,20-1,50 méter magas fajokat alkalmazni. A fák esetében közepes méretű, laza ágállású fajokat telepítsünk, kerüjük a túl sok sötétlombú fát és a tuják, illetve egyéb tűlevelű örökzöldek alkalmazását.

[4] [7] A SÁRGA VIRÁGOK MELLETT A FEHÉREK DOMINÁLNAK KISNÁNÁN
fotó: Erdéics Ágnes

SZŐLŐ

A Mátrai borvidékhez tartozó hegységelőtéri kisháti domboság ökológiai adottságai kiválóan alkalmasak szőlő- és gyümölcstermesztésre. A település évszázadokon keresztül támaszkodott a szőlőtermesztésre, de jelenleg a szőlő termőhelyi kataszter szerint alkalmas területek nagy részén nem folyik szőlőtermelés. Ezzel szemben Kisnána belterületén minden utcán visszaköszön a szőlő. A településen éppúgy jellemző a szőlőlugasok kialakítása és a szőlőtőkék ültetése az elő- illetve oldalkertekben, ahogy a szőlőskertek kialakítása a hátsó udvarrészekben.

A szőlő, bár gondozása hozzáértést és odafigyelést igényel, meghatározó a település kertjeiben. A rendezett szőlőlugasok kiválóan árnyékolnak a nyári melegben, a hátsó kertekben jól szolgálgják a pihenést, felüdülést. Kisnána a szőlő mellett elsősorban gyümölcsfák ültetendőik, mint a dió, alma, körte, szilva.

UTCÁK, TEREK

UTCÁK

Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és utcák viszonyát, ezért fontos, hogy jól használható, harmonikus módon alakítsuk ki. A településkép javításához nem szükséges nagy beavatkozás a rendezettség érzésének eléréséhez, a közterületek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet. Fontos a különböző területek, mint járda, zóldsáv, útburkolat megfelelő elválasztása, kijelölése. Erre a szegélyek és sövények alkalmazása megfelelő. A járófelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, tartósságra és az akadálymentességre kell törekedni. A burkolatok színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk, kerüljük a tarka, tagolt utcakép kialakítását.

Az utcák a település vonalas elemei, az áthaladók ezek mentén haladva alakítják ki a településről alkotott képüket. Éppen ezért külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonalvezetésére, a felszíni és felszín alatti elemek tájba illesztésére. A terepadottságok miatt kiemelten fontos a csapadékvíz megfelelő elvezetése, helybeni elszikkasztása.

ÁRKOK

Az árkok elsődlegesen funkcionális létesítmények, melyeknek el kell látniuk a feladatukat: be kell fogadni az útpályán és a járdákon képződő csapadékat és a helyben el nem szikkasztható felesleget el kell vezetni.

Kisnánan többnyire beton burkolatú árkokkal találkozunk, melyek kialakítása megfelelő, de jelentősen növelik a burkolt felület méretét. Az árkokon átvezető hidak betoncső áteresszel kialakítottak, burkoltak vagy földtakarással és gyeppel fedettek. Javasolt a bejárók és átvezetőhidak kialakításának egységesítése utcák szintjén. Ajánlott továbbá az árok környezetének növényesítése, ezzel takarva a kedvezőtlen látványú burkolt felületeket.

Ahol lehetséges, javasoljuk a zöld árkok kialakítását, melyek mesterséges stabilizálásához a tömör beton elemekkel szemben előnyben kell részesíteni a rácsos, vízáteresztő megoldásokat. Ezzel jelentősen javítható a zöldfelület és burkolat aránya és az utcakép.

Az utcákon nem javasolt az árkok teljes hosszának fedése parkoló kialakítás céljából, mivel így a szikkasztóképesség is csökken és vízelvezetési, vízbefogadási problémákhoz is vezethet. Az árkok fedése csak a kapubejárók hosszában, gépkocsi bejáró kiépítésének céljából ajánlott.

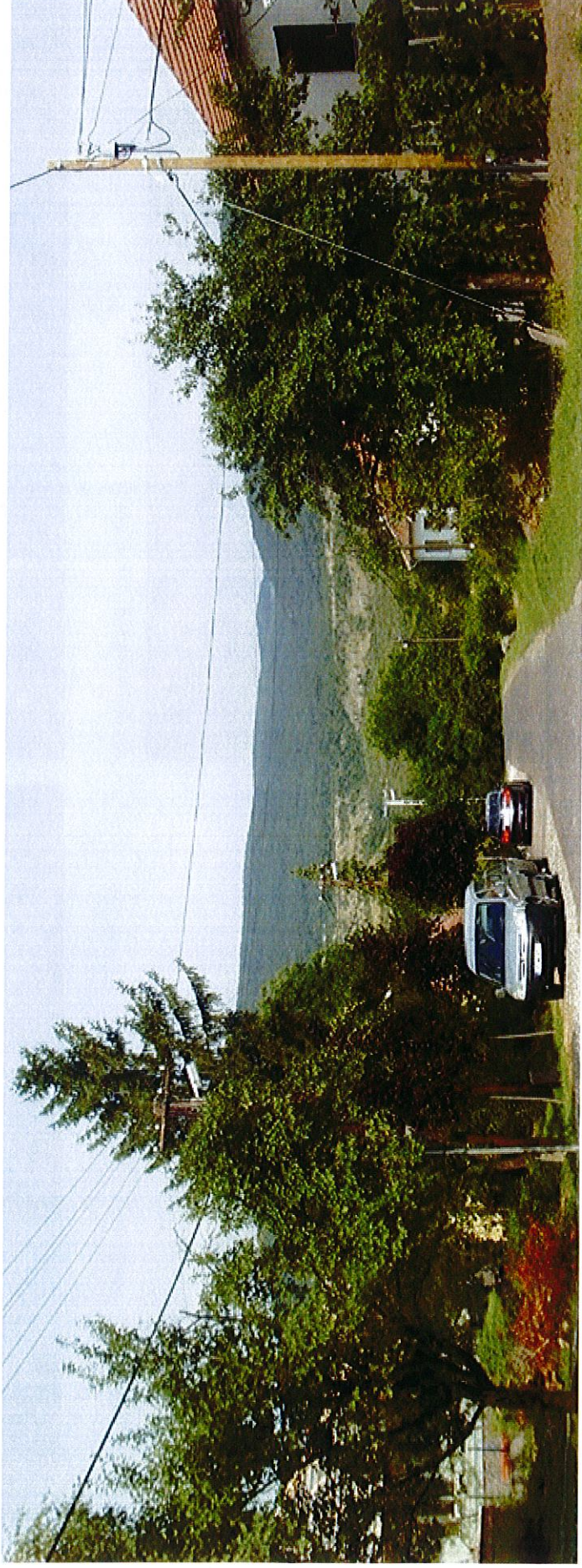

UTCAFÁSÍTÁS

Kisnánán, mint már korábban említettük, kedvező a burkolt felületek és a zöldfelületek aránya. Ehhez nagyban hozzájárul a szinte minden utcakép háttérül szolgáló mátrai látkép, valamint a zöldsávok növényesítése. A településen nem található jellegzetes fasor, ugyanakkor jellemző a telek előtti utcai zöldsáv fásítása, melyhez főként kisebb termetű gyümölcsfákat (alma, körte, szilva) alkalmaznak. Ez a tendencia tovább folytatható még inkább kidomborítva a falusi miliót.

A kedvező településkép elérése érdekében fontos, hogy a település kisebb zöldfelületein, teresedésein is alkalmazzunk fásítást. Amennyiben a növekedést nem gátolja légszennyezés, vagy egyéb közműelemek, úgy nagyobb termetű parkfák közül is válogathatunk. Alkalmazhatunk juharfákat (*Acer sp.*), hársfákat (*Tilia sp.*), csörgőfát (*Koelreuteria paniculata*), illetve a patak közelében vízparti fákat telepíthetünk, mint a fűzfa (*Salix sp.*) vagy a fehérnyár (*Populus alba*). Utcafásítás során célszerű a már meglévő növényzethez alkalmazkodni, illetve új fajok, fajták alkalmazása esetén a terület adottságait a faj igényivel összevetni. Kerülendő a sötét lombú fajokból kialakított fasor és az inváziós fajok alkalmazása.

[5] KISNÁNÁN KELLEMES FALUSI MILIÓT TEREMT AZ UTCAI NÖVÉNYZET
fotó: Erdeiics Ágnes

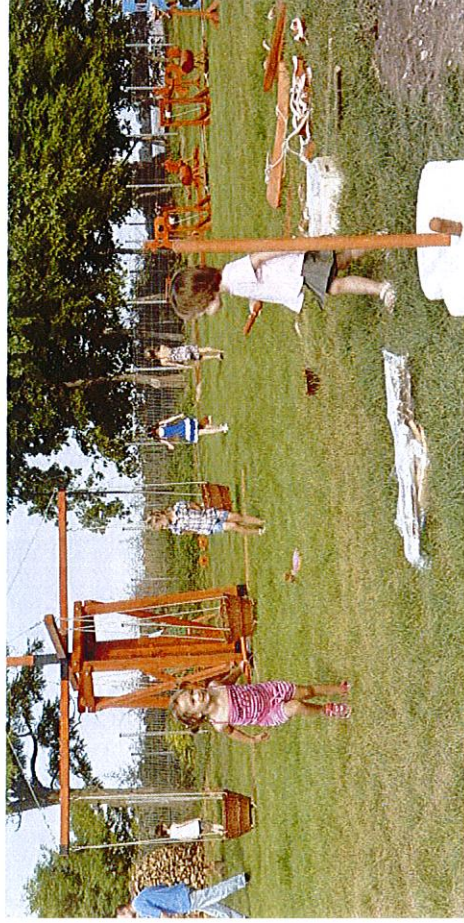
ZÖLDFELÜLETEK

A település fontos találkozási pontjai a zöldfelületek, közterek, parkok. Kisnána szerencsés e tekintetben, hiszen esetében több közteret is említhetünk. Ezek közül a legfontosabb a Vár-kert, mely a Várhoz kapcsolódó rendezvények helyszíne, fogadótere. A körülbelül 1,5 ha nagyságú gyepes tér másik funkciója a síkra, alacsonyabb fekvésű területre épített Vár látványának érvényesítése, kiemelése. Feltehetőleg ezért van viszonylag kevés fa a területen. Ezt a tényt figyelembe véve, szükséges lenne a Várkert funkcióinak és növényállományának újrarendelése, áttervezése, igazodva a Várban megrendezésre kerülő eseményekhez és a turisztikai igényekhez.

A Vár-kertben célszerű alacsony növények alkalmazása, melyek kiemelik a várat. Kerülni kell a mérgező, irritációt okozó növényeket. Játsszótér kialakítása esetén javasoljuk a népies jellegű játszóeszközök telepítését, melyek jól igazodhatnak a vár-kerti programokhoz és a tájhoz.

[6] [22] A VÁR-KERT JELELEGI KÉPE

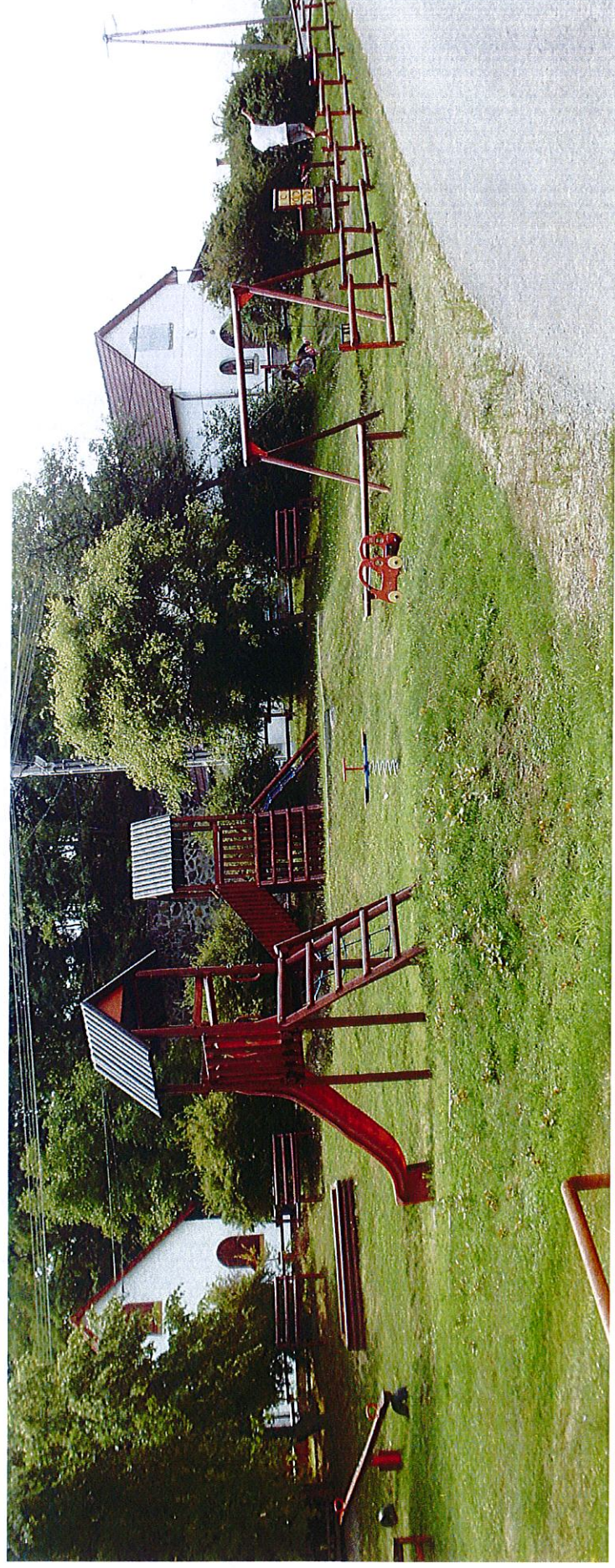
[7] JÓ PÉLDÁK NÉPIES JELEGGŰ JÁTSZÓSZEREKRE FOTÓ: WWW.KALANDFARM.HU

ZÖLDFELÜLETEK

A Vár-kerten kívül meghatározó zöldfelület még a Kossuth Lajos utcában a pincék előtt kialakított gyermek-játszótér, melynek környezete esztétikus, s így a település kedvelt zöldfelületi eleme.

Itt említhető még a templom köré szervezett kisebb zöldfelület, valamint a Sport utca lakóházai mögött található gyepes labdarúgó pálya, melynek környezete kissé szegényes. A településen a meglévő zöldfelületi rendszer mennyiségi és kondicionáló szempontból megfelelő, ugyanakkor funkcionálisan átgondolható, javítható.

[8] KISNÁNA, JÁTSZÓTERE A KOSSUTH LAJOS UTCÁBAN
fotó: Erdéics Ágnes

VÍZFOLYÁSOK

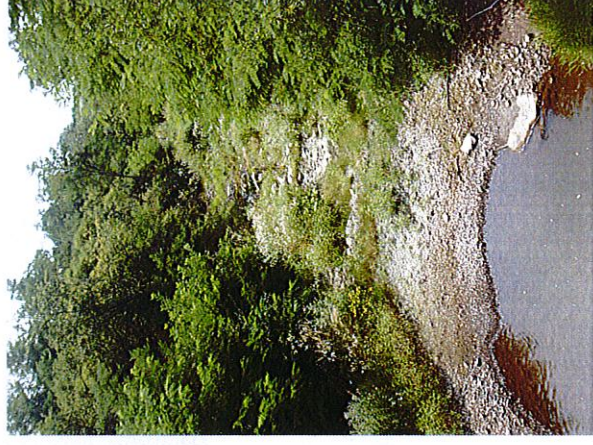
A víz jelenléte a településen pozitív hozadékú lehet, ha fejlődését, alakulását úgyesen terelgetik. Élővilága és mikroklimatikus hatása hívogató lehet a kikapcsolódni vágyók számára. Kiszáradt, meghatározó településképi elem a településen áthaladó Forrás-patak, valamint a külterületen, Verpelét és Kiszáradt határán folyó Tarnóca patak. A patakmeder karbantartása elsődleges feladat, környezetének rendezése nagyban hozzájárul a településképi fejlődéséhez. Javasolt a patak mentén további zöldfelületek létesítése, teresedések kialakítása. A patakparti hangulatot tovább növelhetjük ún. vízpartimitátor növényzet telepítésével.

Kiszáradt

[9] [27] FORRÁS-PATAK
fotó: Erdélics Ágnes
[10] TARNÓCA PATAK
fotó: Erdélics Ágnes

Kisnána

Településképet formáló közterületi zöldfelületek - Utcák, terek| 59

TELEPÜLÉSRE JELLEMZŐ KÖRNYEZETARCHITEKTÚRA ELEMEEK

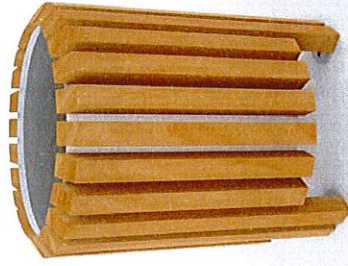
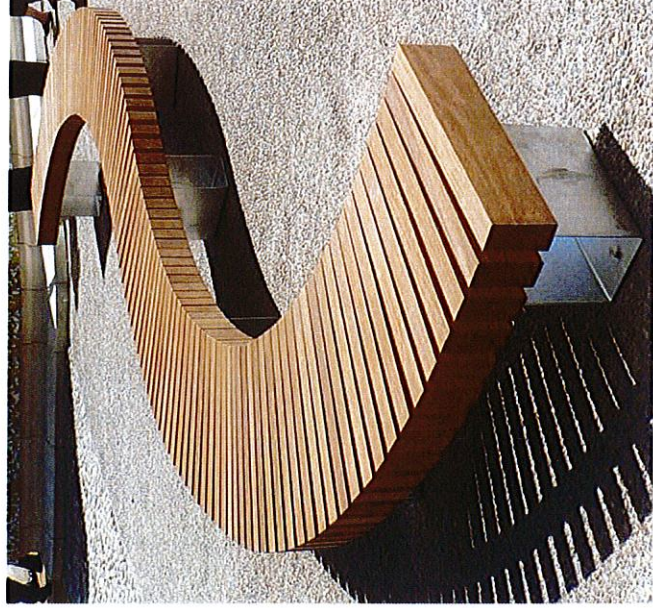
Kisnánát szemlélve a mátrai táj mellett letagadhatatlanul meghatározó tényező a víz jelenléte. Meghatározza a település magjának utcaszerkezetét és az utcakép szerves részét képezik a patak felett átívelő hidak. Ezek között több szép, hagyományos anyaghasználátú példát találunk. Emellett, bár mára már csökkent a jelentőségük, a településképet meghatározó elemei a helyi védett közutak is.

[11] [29-30] HAGYOMÁNYOS FA SZERKEZETŰ HÍD ÉS A KÖZKÚT
fotó: Erdélics Ágnes

KÖZTERÜLETEK FEJLESZTÉSE

A közterületek fejlesztése kisebb mértékű beavatkozásokkal is megoldható. Ilyen például az egységes anyaghasználat, közterületi bútorok kihelyezése, zóldsávok virágosítása.

Kisnána

BUSZMEGÁLLÓK

A buszra várakozók számára a legideálisabb és legpraktikusabb egy fedett-nyitott, avagy félig-zárt épület kialakítása, amely megvédi őket az esőtől, a túlerős napsütésben oltalmazó árnyékot ad, és szélvédett is egyben.

Fontos szempont az átláthatóság. Ha nincs leszálló utas és a buszvezető képes belátni, hogy a megállóban nem várakoznak, akkor nem szükséges lefékeznie, míg másik oldalról a megállóban várakozó utas hozzákészülhet a felszálláshoz, ha már üve képes messziről megpillantani az ő járatát.

Az egységes arculatú megállók segítenek utasnak és sofőrnek egyaránt a már távolról is könnyű felismerhetőségük által, és az utcaképnek is jót tesznek ezzel egységesítve, erősítve a település identitását.

Építésükhöz érdemes időjárásálló anyagot használni, olyat, amely elegánsná teszi és nem koszolódik gyorsan.

Településképet formáló közterületi zöldfelületek - KÖZTERÜLETEK FEJLESZTÉSE | 61

JAVASOLT NÖVÉNYZET

ZÖLDFELÜLETEK

A település utcáinak képeben annak ellenére, hogy egy hegyes, dombos vidéken járunk, nem, vagy csak minimálisan játszanak szerepet a környező táji adottságok. A mögöttes „zöld”, mint a domboldalak, kertek, hátsókerterek látványa a többnyire utcafronti beépítés miatt gyakran takarásban van, vagyis az építészeti karakter a zöldfelületek minimális mennyisége miatt domináns szereppel bír.

LOMBKORONASZINT

A fák mennyiségét mindenképpen növelni lenne célszerű. Az utcák térfalainak rendezettségét biztosítják a fasorok, melyek kellemebbé teszik a közterületeken tartózkodást és pozitív ökológiai hatásai vannak. Ahol a közművek lehetővé teszik, ott kialakítható akár kétoldali fasor is, ahol erre nincs lehetőség, ott egyoldali fasort javasolunk. Ezáltal csökkenne az utcaképpen a légvezetékek és azok oszlopainak dominanciája, valamint az épületállomány sokféleségéből és sokszínűségéből adódó rendezetlen érzet. A fasorok további pozitív hozadéka az árnyékvetés, mely mind az utcán sétáló gyalogosok számára előny nyáron, mind a parkoló gépjárművek számára.

Fajok tekintetében a légvezetékek környezetében alacsony törzset és lombkoronát nevelő útsorfák ültetése javasolt:

- Gömbjuhar (*Acer platanoides* 'Globosum')
- Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)
- Berkenyék (*Sorbus* sp.)
- Galagonyák (*Crataegus* sp.)
- Diszcsereznyék (*Prunus serrulata*)
- Kínai díszkörte (*Pyrus calleryana* 'Chanticleer')
- Hússzínű vadgesztenye (*Aesculus x carnea*)

A fentiek kívül a településen a gyümöcsfák, és a hárs telepítése javasolt. Színes vagy tarka lombú fák, díszvövények (vérszilva, tarka levelű kecskerágó stb.) ültetés nem ajánlott. A Thuja és hamisciprus, Leylandi ciprus, illetve az ezüst és lucfenyő, illetve ezekhez hasonló „karácsonyfa” típusok is ellenjavaltak a közterületeken fásorként.

CSERJESZINT

Közbiztonsági és praktikus okok miatt a cserjék ültetésekor elsősorban az alacsony talajtakaró vagy olyan fajokat célszerű alkalmazni, melyekből alacsony nyírt sövény nevelhető. Az örökzöld, vagy télizöld fajok előnye, hogy télen is díszítenek, de a dús virágzású törpecserjék, félcserejék is előnyösek: törpe fagyal, japán kecskerágó, talajtakaró rózsá, törpemandula.

A középmagas, magas cserjék alkalmazását lehetőleg kerülni kell. Ahol kis fáknek már nincs hely, ott a hely adottságait mérlegelve nagytermetű bokrok vagy bokorfák ültetése esetleg megengedhető, de csak korlátozott számban és úgy, hogy az alsó ágakat idővel el kell távolítani, egyfajta törpe fává neveléssel. Erre alkalmas fajok pl.: hibiszkusz, az orgona, a birs.

A főúton cserje ültetésre a helyszűke miatt, csak korlátozott mértékben van lehetőség. A cserjefelületek helyett általánosságban szerencsésebb a félcserejék vagy évelők telepítése, mivel velük sokkal karakteresebb hangulat idézhető meg.

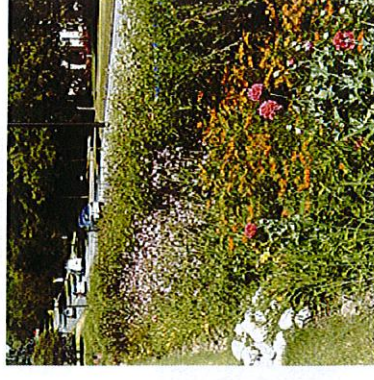

ÉVELŐK, FÉLCSERJÉK

A falusi karakert az évelők és félcserejék faj gazdag ültetésével erősíthetjük leginkább. Az évelők ötvözik az egynyári virágok és a cserjék hasznos tulajdonságait. Elsősorban a félcserejék, de egyes évelők közt is akad olyan, amely egész éven át díszít, levele áttelel: örökzöld orbáncfű, levendula, szívlevelű bőrléveli, fürtös pálmaliom, hamvas és zöld cipruska, kis és nagy meténg vagy az orvosi zsálya. Ezek a fajok általában teljesen beborítják idővel a talajfelszínt, ezért jóval kisebb fenntartást igényelnek társaiknál.

Az évelők fenntartás (elsősorban víz) igénye termett talajon jóval kisebb, mint a cserépbe, vagy ládába ültetett egynyáriaké, ezért jóval nagyobb és látványosabb felületeket lehet gazdaságosabban „üzemeltetni”. Ezért ahol erre mód van (pl. árokpartok) célszerűbb, és a faluképben is eredményesebb élőlényeket létesíteni az elszórt virágládák, vagy ültető edények helyett.

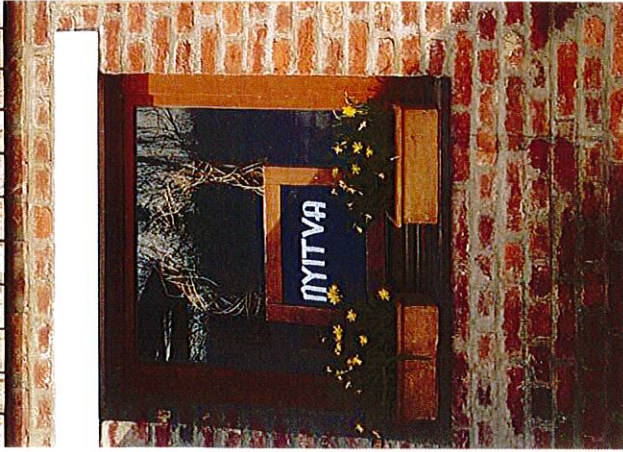
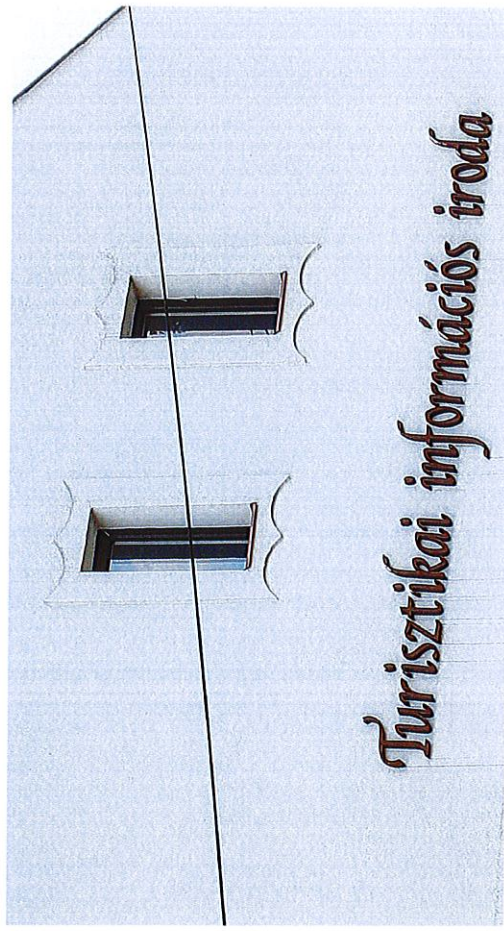
Virágszínek tekintetében célszerű a szomszédos színeket (lila-rózsaszín, sárga-narancssárga), vagy a komplementer színeket (kék-sárga) egymás mellé ültetni. Igen erőteljes karakterhordozó megjelenést érhetünk el a szárazságtűrőbb fajok egy csoportba ültetésével is. Itt a szürkés árnyalatú, apró, szőrös felületű esetleg pozsgás levelek a célra vezetőek, mint a sziklakerti növényeknél is. Itt kaphatnak helyet gyakran egyes fűszernövények is (pl. zsálya, kakukkfű), de a vékony szálú, elsősorban szürke levelű fűfélék is.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A hirdetések, információs táblák igényes kialakítása, környezetbeillesztése jelentősen hozzájárulhat az egységes településarculat megteremtéséhez. Kísnánán számos fém és fa képzésű táblával találkozhatunk, melyek főként a látóvonalakat, a települést mutatják be. A település-hangulathoz és-közterületeinek berendezéséhez igazodva célszerű a fa táblák alkalmazása, valamint az élénk színek kerülése. Fontos, hogy a táblák ne környezetszennyező elemként jelenjenek meg, ne legyenek zavaróak, segítsék a tájékozódást.

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ

KISNÁNA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

3264 Kisnána, Szabadság u. 3.

Email: kisnana@domnet.hu

<http://www.kisnana.hu/>

Paulenka László polgármester

Bernáth Mihály főépítész

SZERZŐK

GENERÁLTERVEZŐ: Poltrade Bt., Mohácsi Katalin, Tólgyesi Diána

TÁJÉPÍTÉSZEI: Erdelics Ágnes

KIADVÁNYSZERKESZTÉS: Poltrade Bt.

Légi felvételek: Carrot Media (<https://carrotmedia.hu>)

Fényképek: Fényérték Stúdió (Nemes Róbert), Vukov Konstantin, Kustár Rozália, Erdelics Ágnes, Mohácsi Katalin, Tólgyesi Diána

Az 5. fejezet grafikus ábrái a Lechner Tudásközpont honlapjáról származnak, <http://tak.lechnerkozpont.hu/>,

valamint Balaton-felvidéki építészeti útmutató c. kiadványból (szerző: Krizsán András, 2014)

BETŰTÍPUS: Open sans, Titillium

KÉSZÜLT: Magyarország kormánya előírása alapján, önkormányzati megbízásból, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

A negatív példákhoz használt képek nem Kisnánán készültek!

